

לימוד עם אמירת ספר תהלים

הציבור מוזמן לשיעור זום שבועי

ביום ראשון 8-9 בערב

נקרא את המזמורים, ננתח את המבנה ואת המסרים שלהם
לפי הפרשנות ההקשרית, כולל הקשרם בספר תהלים ומקבילות
בשאר ספרי המקרא.

נשלב תפילות, תובנות ומסרים מהמזמורים
לתקופה של "חרבות ברזל"

באתר נמצא חומר רב
לאמירת ולהוראת ספר תהלים
www.tehillim.org.il

מפי דר' בני גזונדהייט

השיעורים מוקדשים
לחיילי צבא ההגנה לישראל
העומדים על משמר ארצנו
בשיתוף עם קתדרה מתנס גוש עציון

כניסה חופשית

<https://us02web.zoom.us/j/5183561136?pwd=bHJLSmVoc0pPSW81Q1ZkVm0rQUZWZz09>

תפילה לחיילי צה"ל

מִי שֶׁבִּרְךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבֹרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, הוּא יְבָרֵךְ אֶת חֵילִי צָבָא
הַהִגָּנָה לְיִשְׂרָאֵל וְאֲנָשֵׁי כַּחוֹת הַבִּטָּחוֹן, הָעוֹמְדִים עַל מִשְׁמַר אֶרְצֵנוּ
וְעָרֵי אֱלֹהֵינוּ, מִגִּבּוֹל הַלְּבָנוֹן וְעַד מִדְבַּר מִצְרַיִם, וּמִן הַיָּם הַגָּדוֹל עַד
לְבוֹא הָעֶרְבָה, בִּיבָשָׁה בְּאֵוִיר וּבַיָּם.

יְיָ ה' אֵת אוֹיְבֵינוּ הַקָּמִים עָלֵינוּ נִגְפִים לְפָנֶיהֶם! הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
יִשְׁמַר וְיַצִּיל אֶת חֵילֵינוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה, וּמִכָּל נֹגַע וּמַחֲלָה, וְיִשְׁלַח
בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם. יַדְבֵּר שׁוֹנְאֵינוּ תַּחְתֵּיהֶם, וְיַעֲטֹרֵם
בְּכֶתֶר יְשׁוּעָה וּבַעֲטָרַת נִצָּחוֹן. וְיִקְיֵם בָּהֶם הַכָּתוּב: "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם
הֵהָלַךְ עִמָּכֶם, לְהַלָּחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם" וְנֹאמַר: אָמֵן.

חיל האוויר

TORAH in MOTION

Rabbi Jay &
Ilana Kelman

פרשנות הקשרית – ניצוצות במקורות חז"ל

א. מדרש תהלים ג' – ספר תהלים כספר על פי סמיכות פרשיות
ב. קידושין ל' ע"א – חציו של ספר תהלים

ג. ראש השנה י"ז ע"ב: ה' ומשה רבנו – מתפללים בעד עם ישראל

ד. משנה תמיד: "מזמור שיר לעתיד לבא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"

ה. מדרש תהלים א' וע"ח: תורת משה ⇔ תהלים של דוד

ה. מזמור א'–ב' "פרשה חביבה על דוד" כפתיח לכל הספר

ו. שבת קי"ח ע"ב "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום"

ז. "ושם דרך" (מזמור נ') –

ח. "דוד שהקים עולה של תשובה" (מזמור נ"א)

ט. ירושלמי: "מַחֲרִיז דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים לְכַתּוּבִים"

י. סיכום ודיון

חומר
באתר
לדיון

www.tehillim.org.il

Beni Gesundheit

Beni.gesundheit@tehillim.org.il

The Book of Psalms
Interpretation &
Teachings

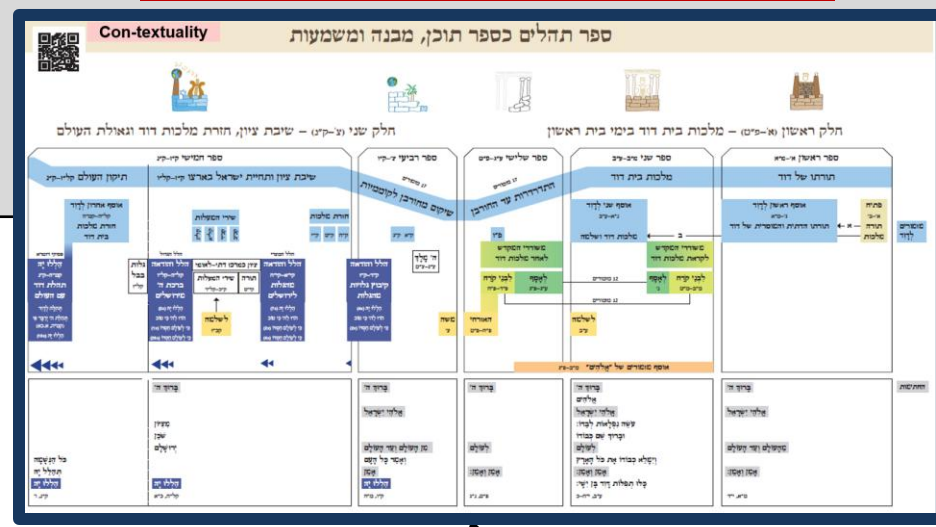
Erich Zenger
(1939-2010)

Frank-Lothar Hossfeld
(1942-2015)

Contextual Interpretation of the Psalter

Contextuality

ספר תהלים כספר
על פי הגישה חדשה
של פרשנות ההקשרית

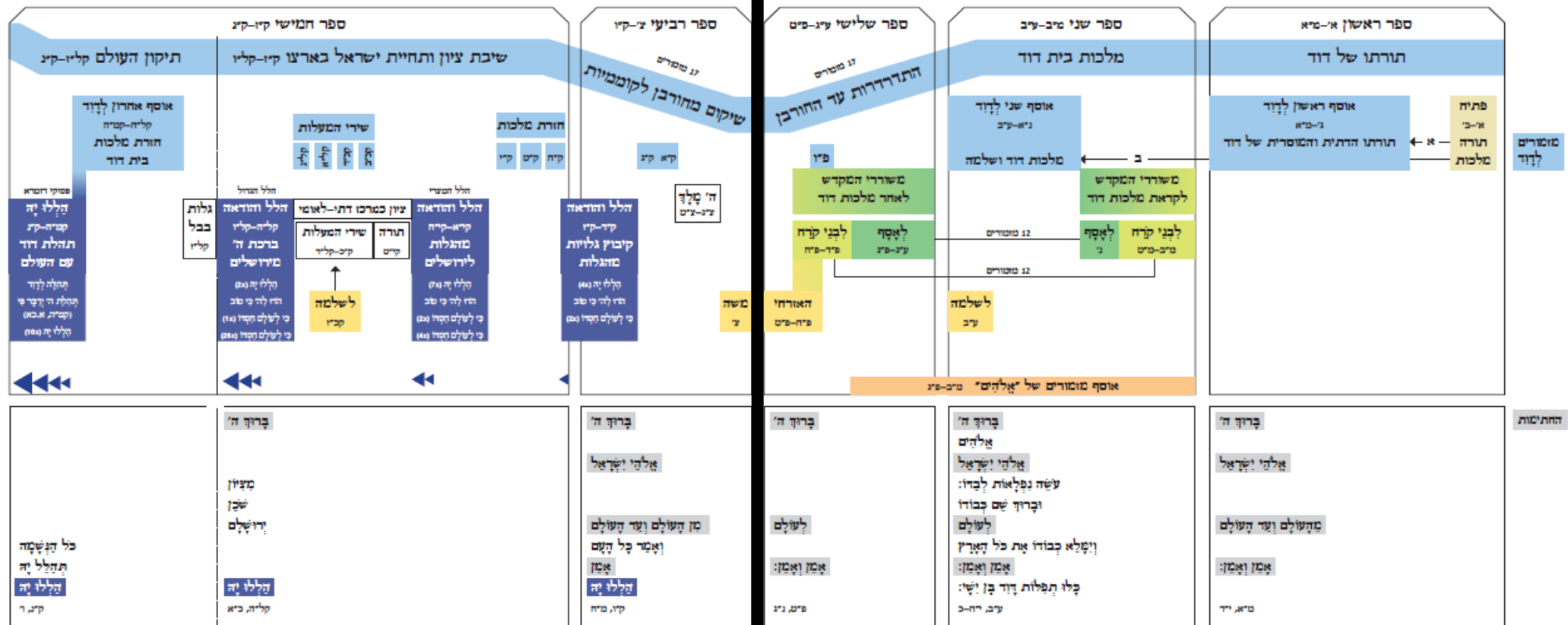

חלק שני (צ'-ק"ט) – שיבת ציון, חזרת מלכות דוד וגאולת העולם

חלק ראשון (א'-פ"ט) – מלכות בית דוד בימי בית ראשון

1. **החתימות** מחלקות את ספר תהלים לחמישה ספרים: הראשון מציג את תורת הדתית של דוד, והשני את מלכותו; חתימת הספר השני: **כָּלִי תַפְלוּת דָּוִד בֶּן יִשָּׁי** (ע"ב, כ) מציינת את סוף תיאור מלכות דוד ההיסטורית. חתימת הספר השלישי מקצרת עקב החרבן המתואר במזמור האחרון (פ"ט). בחתימת הספר הרביעי מתווסף **כָּל הַקָּשָׁה** אשר מוסיף דברי הַלְלוּ יְהוָה לקראת קיבוץ גלויות ותחיית ישראל בארצו בימי שיבת ציון, כפי שמתואר לאורך הספר החמישי.
2. **מזמורי דוד** מעצבים את ספר תהלים, כי הוא מהווה מודל השראה לדור שיבת ציון. רוב המזמורים והציגונים הביוגרפיים מופיעים בשני הספרים הראשונים ומתארים את חייו, אך ידוע מלך ישראל חי וקיים וכדמות נבואית משיחית הייחוס לַדָּוִד מופיע ח"י פעמים בספרים הבאים בהדרגה (1+2+3+4=8); בסוף הספר הכותרת הכפולה תְּהִלָּה לַדָּוִד (קמ"ה) מחברת בין האוסף האחרון לַדָּוִד (קל"ח-קמ"ה) ובין מזמורי הַלְלוּ יְהוָה האחרונים החותמים את כל ספר תהלים (קמ"ה-ק"ט).
3. **הפתוח (א'-ב')** מעמיד בראש הספר את המוטיביות לתורה (א') המשרלבת עם מלכות ישראל בציון (ב'). האוסף הראשון לַדָּוִד מפרט את משנתו התורנית של דוד, והאוסף השני את מלכות דוד ושלמה.
4. **האוסף השני לַדָּוִד** פותח עם תוכחת נתן הנביא את דוד אחרי חטאו עם בת שבע, ודוד מתפלל: **אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ** (נ"א, ג). בסוף האוסף, דוד הוקן מתפלל באותו נוסח: **אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי לְשֵׁת זָקְנָה** (ע"א, ט) וכן מעביר את מלכותו לשלמה בנו (ע"ב, א). מסגרת זו תואמת את הסיפור בספר שמואל: אחרי תוכחת נתן הנביא, דוד חזר בתשובה מחטאו עם בת שבע וטולד להם שלמה כיווש העצר (שמואל ב י"ב, כד-כה).
5. באוסף המזמורים בשם **אֱלֹהִים** (מ"ב-פ"ג) שם זה מציג יותר מאשר שמות אחרים, כי חלק זה מתמקד בהנהגתו הכללית את העולם במידת הדין ובתיאור מלכות ישראל וחרבנה.
6. מסוף הספר הרביעי **מזמורי הלל והודאה** מהווים בריח מרכזי בעיצוב הספר ומתארים באופן הדרגתי את גאולת ישראל בימי שיבת ציון ולעתיד לבא: קיבוץ גלויות (ק"ט, מו; ק"ג, ג), חזרה לישראלים (קמ"ט, יח-טו; ק"ח, יט-כו); בריח תורה (קמ"ט) ובניין ציון (קמ"ב-קל"ד) מובילים להלל והודאה לה' על גאולת בני ציון, יחד עם כל אשר (קל"ה-קל"ו). לאור קינת בני העולה (קל"ז) הספר נוחתם בהבטחה לשיבת מלכות דוד ומלכות ה' (קל"ח-קמ"ה) המובילה לחזן גאולה לאומי ואוניברסלי (קמ"ה-ק"ט).

אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חסאים
לא עמד ובמחשבת לצים לא יטוב: כי אם
בתורת ה' חפצו והיה בעץ שותל

אָסר לאַ הָלךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים
וּבִמְשֹׁבֵב לִצְיִים לֹא יִשָּׁב:
וַיִּתְּנוּהוּ יְהוָה יוֹסֵם וְלִילָה:
אָסר פָּרִיז יִתֵּן בַּעֲתוֹ
וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִית:
כִּי אִם בְּכַף אֲשֶׁר תִּדְפֹּנֵהוּ:
וְחִשָּׁאִים בַּעֲדַת צִדִּיקִים:
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֵּאבֹד:

וּבְדֶרֶךְ חֲשָׁאִים לֹא עָמַד
כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ
וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתֵּל עַל פְּלִי
וְעֹלֹת לֹא יוֹבֵל
לֹא בֶן הָרִשָּׁעִים
עַל כֵּן לֹא יִקְמוּ רִשָּׁעִים בַּיּוֹם
כִּי יוֹדַע ה' דֶּרֶךְ צְדִיקִים

האיש
והצלחתו

הרשעים
בשלונים

מדרל הצדיק
הרשע

לא בן הרשעים

על בן לא

לֹא בֶן דְּרָשָׁעִים כִּי אִם בְּמִץ אֲשֶׁר תִּדְבַּר רֹחַ:

על בן לא יקמו רשעים במשפט
והטאים בעדת צדיקים: כי יודע ה'
דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד

קשרים עם ספרים אחרים

סמיכות המזמור בספר תהלים

דברים לרפ"ג: אשיר ישראל

א, א, אשיר... אשיר... אשיר...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...

א, א, אשיר... אשיר... אשיר...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...

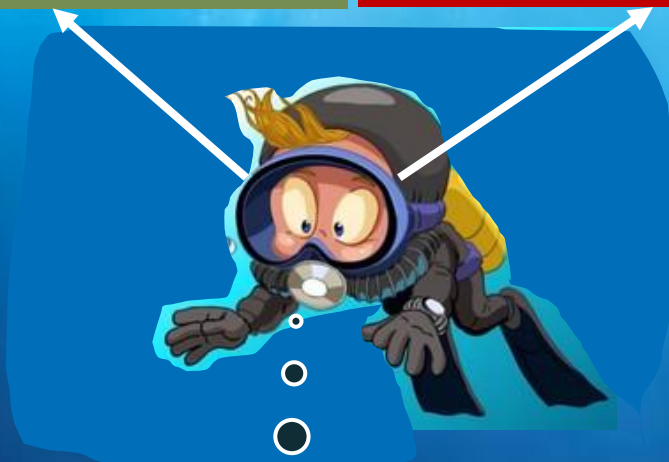
א, א, אשיר... אשיר... אשיר...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...

א, א, אשיר... אשיר... אשיר...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...

א, א, אשיר... אשיר... אשיר...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...
א, ב, ב... א, ב... א, ב...

Intertextuality

Contextuality

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ:
(תהלים קי"ט, יח)

ויכוח הרמב"ן בברצלונה 1263

(י"א-י"ג) התחיל ואמר: הנה הכתוב אומר "לא יסור שֶׁבֶט מִיְהוּדָה וּמִחֻקֵּק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה שְׁיִלּוּ... " (בראשית מ"ט, י) שהוא המשיח... ואם כן היום שאין לכם לא שבט אחד ולא מחוקק כבר בא המשיח שהוא מזרעו ולו הממשלה... והיום אין לכם הסמיכה הידועה בתלמוד ונתבטלה גם הממשלה ההיא ואין בכם היום ראוי להקרא רבי ומה שקורין אותך היום מאישטרי [רבי] הוא טעות ובשקר אתה נוהג באותו השם.

(י"ד) "אבל הנביא הבטיחו ליהודה שיהיה מלכות ישראל שלו ועל מלכות גמורה הבטיחו, ואעפ"כ נתבטלה ימים רבים

Synagoga and Ecclesia,
Strassburg Cathedral

פירוש הרמב"ן בראשית י"ב, ח

וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הֶהָרָה מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֵּט אֶהְלָה בֵּית אֵל מִמָּקוֹם
וְהָעִי מִקְדָּם וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה':

"כי בא במקום חדש אשר לא שמעו את שמעו ולא ראו את כבודו והגיד כבודו בגוים ההם (ע"פ ישעיה ס"ו, יט) ולא נאמר ביעקב כן מפני שהוליד בנים רבים כלם עובדי ה' והיתה לו קהלה גדולה (*) נקראת עדת ישראל ונתפרסמה האמונה בהם ונודעה לכל עם"

(*) "קהלה גדולה" (נחמיה ה', ז)

=ECCLESIA MAGNA ("Great Church")

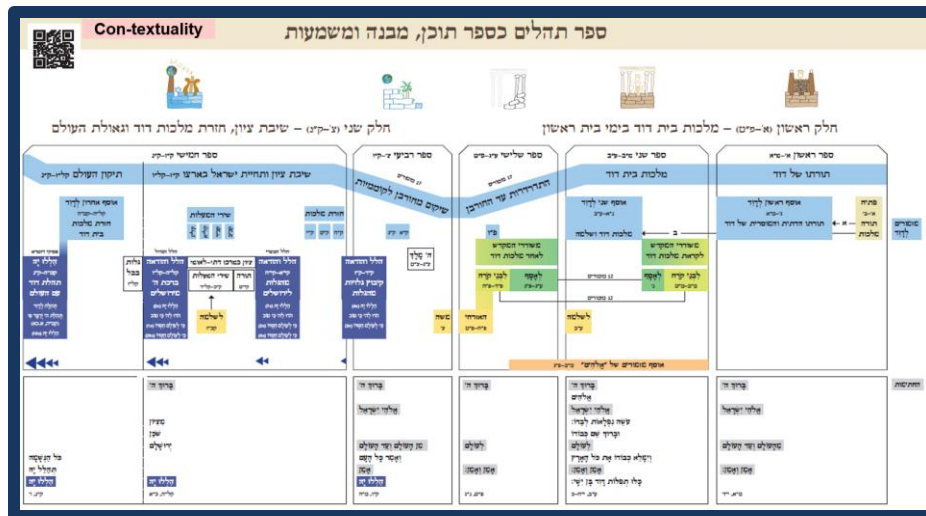

מחזור "אתי מלבנון כלה",

"תגובה" יהודית של עם ישראל והשלטונות

Synagoga and Ecclesia in Our Time
(50 years after Nostra Aetate Oct
1965) Sculpture by Joshua Koffman,
Installed September 15, 2015
St. Joseph University, Philadelphia

Contextuality

מדרש תהלים (מזמור ג):

מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבִרְחוֹ [מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם בְּנוֹ]

- זהו שאמר הכתוב 'לא ידע אנוש עֲרֻכָּה' [ולא תמצא בארץ החיים] (איוב כ"ח יג): אמר ר' אלעזר: לא ניתנו פרשיותיה של תורה על הסדר, שאם ניתנו על הסדר, כל מי שהוא קורא בהם - **היה יכול להחיות מתים, ולעשות מופתים**,³ לכך נתעלמה סדורה של תורה; והוא גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר 'ומי כמוני יקרא ויגידה ויעֲרֻכָּה לי...' (ישעיה מ"ד, ז);
- ר' יעקב בשם ר' אחא אמר: למה נסמכה פרשת גוג ומגוג לפרשת אבשלום, לומר לך שקשה הבן הרע לאביו יותר ממלחמות גוג ומגוג;
- ר' יהושע בן לוי ביקש לישוב על הספר הזה,⁴ יצאת בת קול ואמרה: אל תפיחי את הישן;
- ר' ישמעאל בקש לישוב על הספר הזה לפני רבו, אמר: פרשיותיה של תורה על הסדר כתיב 'סְמוּכִים לְעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת וַיֵּשֶׁר' (תהלים קי"א, ח).

ספר תהלים כספר
על פי הגישה חדשה
של פרשנות ההקשרית

Contextual Interpretation of the Psalter

Erich Zenger
(1939-2010)

Frank-Lothar Hossfeld
(1942-2015)

קידושין ל', ע"א: לְעוֹלָם יִשְׁלַשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו: שְׁלִישׁ בַּמֶּקֶרָא, שְׁלִישׁ
בַּמִּשְׁנָה, שְׁלִישׁ בַּתְּלִמוּד. מִי יוֹדֵעַ כִּמָּה חַיִּי? לֹא צָרִיכָא לְיוֹמִי.
לְפִיכֹךְ נִקְרְאוּ רֵאשׁוֹנִים סוֹפְרִים: שֶׁהָיוּ סוֹפְרִים כָּל הָאוֹתִיּוֹת
שֶׁבַתּוֹרָה... שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים "וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן" (תהלים ע"ח, לח)
חֲצִיו דְּפִסּוּקִים .

לֹאסָף (ע"ג-פ"ג)

ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג

הללויה

קידושין ל', ע"א: "לפיכך נקרא ראשונים סופרים – שהיו סופרים כל האותיות שבתורה.... והוא רחום יכפר עון (תהלים ע"ח, לח) – חציו דפסוקים.

מדרש תהלים (שחר טוב; בובר) מזמור ע"ח: "משפיל לאסף האזינה עמי תורת ה'טו אַזְנֶכֶם לְאַמְרֵי פִי" – זהו שאמר הכתוב רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וגו' יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרוב (דברים ד', ט.) – לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל התורה, שלא תשתכח מפייהם, וכן הוא אומר ויקם עדות ביעקב ותורה שם פִּישְׂרָאֵל (תהלים ע"ח, ה), וכתוב כי לא תשכח מפי זרעו (דברים ל"א, כא) – **שלא יאמר לך אדם אין מזמורות תורה, אלא תורה הם, ואף הנביאים תורה, לפיכך האזינה עמי תורת ה', ולא הדברות בלבד, אלא אף החידות והמשלות תורה הם, וכן הקדוש ברוך הוא אמר ליחזקאל "בן אדם הוד חידה ומשל משל..." (יחזקאל י"ז, ב), וכן שלמה אמר "להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם" (משלי א', ו), לפיכך הוא אומר "אפתחה במשל פי אביצה חידות מני**

www.Tehillim.org.il

מזמורי אסף

TORAH in MOTION

Rabbi Jay &
Ilana Kelman

פרשנות הקשרית – ניצוצות במקורות חז"ל

א. מדרש תהלים ג' – ספר תהלים כספר על פי סמיכות פרשיות
ב. קידושין ל' ע"א – חציו של ספר תהלים

ג. ראש השנה י"ז ע"ב: ה' ומשה רבנו – מתפללים בעד עם ישראל
ד. משנה תמיד: "מזמור שיר לעתיד לבא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"
ה. מדרש תהלים א' וע"ח: תורת משה ⇔ תהלים של דוד
ה. מזמור א'–ב' "פרשה חביבה על דוד" כפתיח לכל הספר
ו. שבת קי"ח ע"ב "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום"
ז. "ושם דרך" (מזמור נ') –
ח. "דוד שהקים עולה של תשובה" (מזמור נ"א)
ט. ירושלמי: "מַחְרִיז דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים לְכַתּוּבִים"
י. סיכום ודיון

חומר
באתר
לדיון

www.tehillim.org.il

Beni Gesundheit

Beni.gesundheit@tehillim.org.il

The Book of Psalms
Interpretation &
Teachings

משה בספר תהלים – לפי חז"ל

ולפי חוקרים של הפרשנות ההקשרית

ראש השנה י"ז ע"ב: וַיַּעֲבֹד ה' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא (שמות ל"ד, ו) – אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין – יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' – אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. 'אַל רַחוּם וְחַנוּן' – אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר 'הִנֵּה אֲנִי כֹרֵת בְּרִית'.

מדרש תהלים מזמור א (ב):

ומי הוא המשובח שבנביאים, והמשובח שבמלכים?

המשובח שבנביאים – זה משה, שנאמר 'מִשֶּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים' (שמות יט, ג); המשובח שבמלכים – זהו דוד.

את מוצא כל מה שעשה משה – עשה דוד:

משה הוציא את ישראל ממצרים, ודוד הוציא את ישראל משעבוד גליות,

משה עשה מלחמה בסיחון ועוג, ודוד עשה מלחמה כל סביביו, שנאמר 'כִּי מִלְחָמוֹת ה' אֲדֹנִי נִלְחָם' (שמואל א כ"ה, כח);

משה מלך על ישראל ועל יהודה, שנאמר וַיְהִי בִישְׂרָאֵל מֶלֶךְ (דברים ל"ג, ה), ודוד מלך על ישראל ועל יהודה,

משה קרע לישראל את הים, ודוד קרע לישראל את הנהרות, שנאמר בְּהִצּוֹתוֹ אֶת אֲרָם נְהָרִים (תהלים ס', ב),

משה בנה מזבח, ודוד בנה מזבח, זה הקריב וזה הקריב,

משה נתן חמשה חומשי תורה לישראל, ודוד נתן חמשה ספרים שבתהלים לישראל [אֲשֶׁרִי הָאִישׁ (תהלים א'), וְלִמְנַצֵּחַ מִשְׁכִּיל

(תהלים מ"ב), מִזְמוֹר לְאַסָּף (תהלים ע"ג), תִּפְלָה לְמֹשֶׁה (תהלים צ'), אָמְרוּ גֵאוּלִי ה' (תהלים ק"ז)].

משה בירך לישראל ב'אֲשֶׁרִיךְ (דברים ל"ג, כט), ודוד בירך את ישראל ב'אֲשֶׁרִי (תהלים א', א).

מדרש תהלים (שוחר טוב; ביבר) מזמור ע"ח: "מִשְׁכִּיל לְאַסָּף הָאֲזִינָה עַמִּי תוֹרָתִי הֵשִׁי אֲזַנְכֶם לְאִמְרֵי פִי" – זהו שאמר הכתוב רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ונגו' יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב (דברים י', ט) – לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל התורה, שלא תשכח מפיהם, וכן הוא אומר ויקם עדות ביעקב ותורה שם בִּישְׂרָאֵל (תהלים ע"ח, ה), וכתוב כי לא תשכח מפי זרעו (דברים ל"א, כא) – **שלא יאמר לך אדם אין מזמורת תורה, אלא תורה הם**, ואף הנביאים תורה, לפיכך הָאֲזִינָה עַמִּי תוֹרָתִי, ולא הדברות בלבד, אלא אף החידות והמשלות תורה הם, וכן הקדוש ברוך הוא אמר ליחזקאל "כִּן אָדָם חֹדֵר חִידָה וּמִשַּׁל מִשָּׁל..." (יחזקאל י"ז, ב), וכן שלמה אמר "לְהַבִּין מִשָּׁל וּמְלִיצָה דְּבָרֵי חֻכָּמִים וְחִידָתָם" (משלי א', ו), לפיכך הוא אומר "אֲפַתְחָה בְּמִשָּׁל פִּי אֲבִיעָה חִידוֹת מִנִּי קִדְם" (תהלים ע"ח, ב).

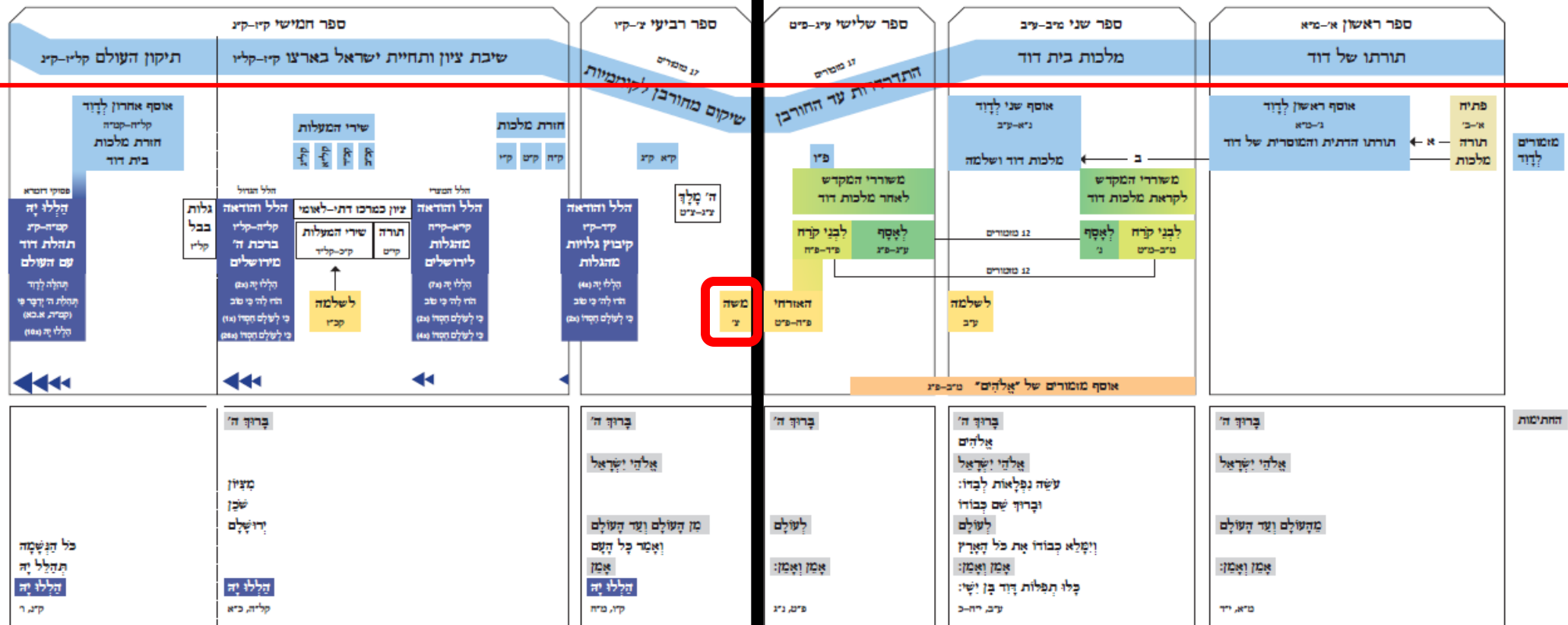
ראש השנה י"ז ע"ב: וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא (שמות ל"ד, ו) – אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא בשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין – יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' – אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. 'אֵל רַחוּם וְחַנוּן' – אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר 'הִנֵּה אֲנֹכִי פֹתֵחַ בְּרִית'.

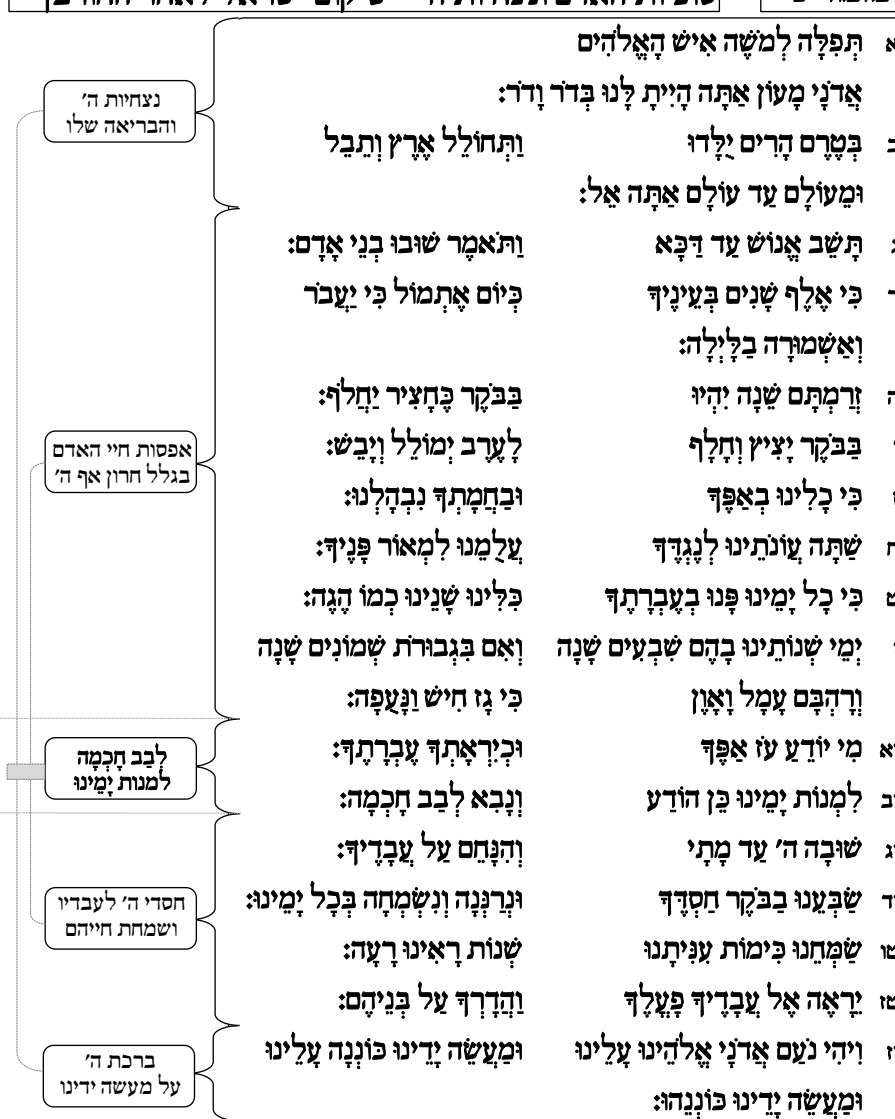
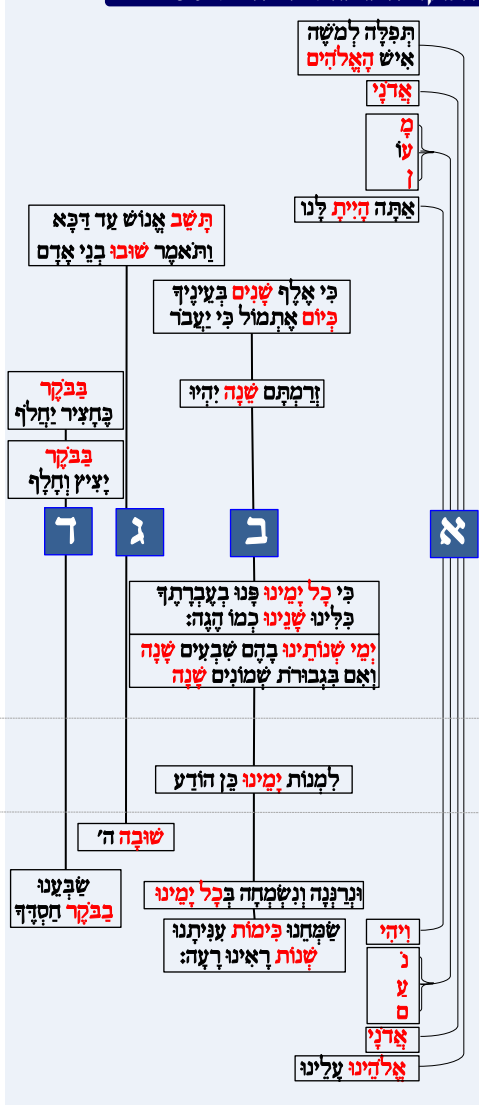
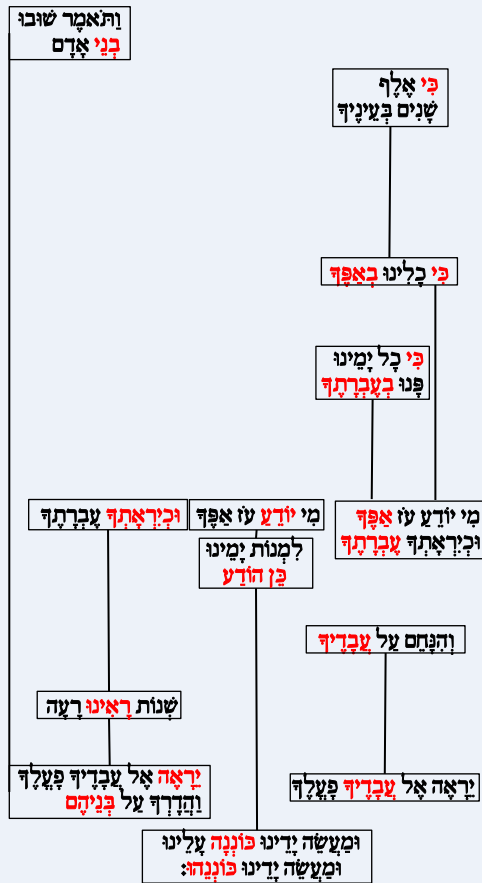

חלק שני (צ'-ק') - שיבת ציון, חזרת מלכות דוד וגאולת העולם

חלק ראשון (א'-פ') - מלכות בית דוד בימי בית ראשון

1. **החתימות** מחלקות את ספר תהלים לחמישה ספרים: הראשון מציג את תורת הדתית של דוד, והשני את מלכותו; חתימת הספר השני: **כל תפלות דוד בן ישי** (ע"ב, כ) מציגת את סוף תיאור מלכות דוד ההיסטורית. חתימת הספר השלישי מקצרת עקב החרבן המתואר במזמור האחרון (פ"ט). בחתימת הספר הרביעי מתווסף **כל העם** אשר מסיף דברי הללו ית לקראת קיבוץ גלויות ותחיית ישראל בארצו בימי שיבת ציון, כפי שמתואר לאורך הספר החמישי.
2. **מזמורי דוד** מעצבים את ספר תהלים, כי הוא מהווה מודל השראה לדור שיבת ציון. רוב המזמורים והציונים הביוגרפיים מופיעים בשני הספרים הראשונים ומתארים את חייו, אך ידוע מלך ישראל חי וקיים וכדמות נבואית משיחית הייסוד מופיע חיי פעמים בספרים הבאים בהדרגה (1+2+3+4=8); בסוף הספר הכותרת הכפולה **תהלה לדוד** (קמ"ה) מחברת בין האוסף האחרון לדוד (קל"ח-קמ"ה) ובין מזמורי הללו והאחרונים החתומים את כל ספר תהלים (קמ"ה-ק"ט).
3. **הפתוח (א'-ב')** מעמיד בראש הספר את המוטיביות לתורה (א') המשיבת עם מלכות ישראל בציון (ב'). האוסף הראשון לדוד מפרט את משנתו התורנית של דוד, והאוסף השני את מלכות דוד ושלמה. **האוסף השני לדוד** פותח עם תוכחת נתן הנביא את דוד אחרי חטאו עם בת שבע, ודוד מתפלל: **אל תשליכני מלפניך** (נ"א, ג). בסוף האוסף, דוד הוקן מתפלל באותו נוסח: **אל תשליכני לשת זקנה** (ע"א, ט) וכן מעביר את מלכותו לשלמה בנו (ע"ב, א). מסגרת זו תואמת את הסיפור בספר שמואל: אחרי תוכחת נתן הנביא, דוד חזר בתשובה מחטאו עם בת שבע ונולד להם שלמה כיווש העצר (שמואל ב י"ב, כד-כה).
4. **המזמורים בשם אלהים (מ"ב-פ')** שם זה מציג יותר מאשר שמות אחרים, כי חלק זה מתמקד בהנהגת הכללית את העולם במידת הדין ובתיאור מלכות ישראל וחרבנה. מסוף הספר הרביעי **מזמורי הלל והודאה** מהווים בריח מרכזי בעיצוב הספר ומתארים באופן הדרגתי את גאולת ישראל בימי שיבת ציון ולעיתים לבא: קיבוץ גלויות (ק"ט, טז; ק"ג, ג), חזרה לירושלים (קמ"ט, יח-ט; ק"ח, יט-כז); בריח תורה (ק"ט) ובניין ציון (ק"כ-קל"ד) מובילים להלל והודאה לה' על גאולת בני ציון, יחד עם כל אשר (קל"ה-קל"ז). לאור קינת בני העולה (קל"ז) הספר נחתם בהבטחה לשיבת מלכות דוד ומלכות ה' (קל"ח-קמ"ה) המובילה לחזן גאולה לאומי ואוניברסלי (קמ"ה-ק"ט).

א תפלה למשה איש האלהים

אדני מעון אתה היית לנו בדר ודר:

ב בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל

ומעולם עד עולם אתה אל:

ג תשוב אנוש עד דבא ותאמר שובו בני אדם:

ד כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר

ואשמורה בלילה:

ה זרמתם שנה יהיו בבקר יציץ וחרף

ו כי בלינו באפך ובחמתך נבחלנו:

ז שנתה עונתינו לנגדך עלמנו למאור פניך:

ח כי כל ימינו פנו בעברתך בלינו שנינו כמו הגה:

י ימי שנתינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה

ידהבם עמל ואון כי גז חיש ונעפה:

יא מי יודע עז אפך וכיראתך עברתך:

יב למנות ימינו פן חודע ונבא לבב חכמה:

יג שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך:

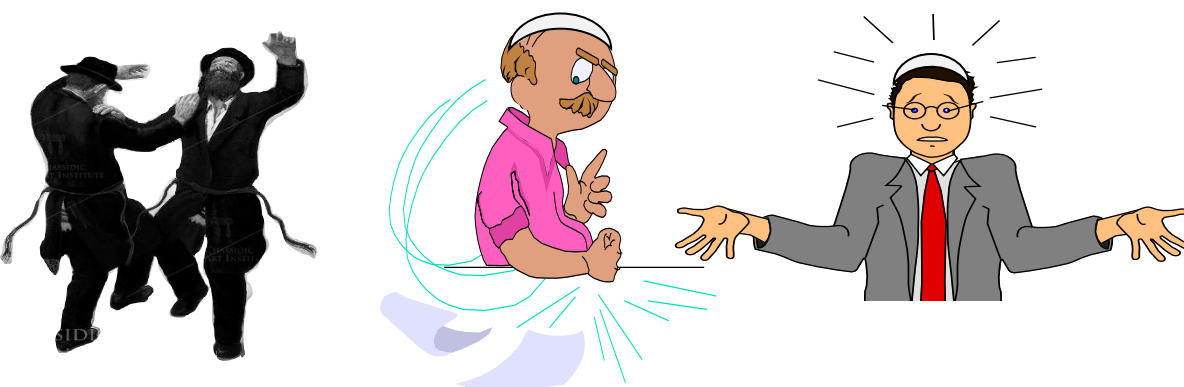
יד שבענו בבקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל ימינו:

טו שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה:

טז יראה אל עבדיך פעלך וחדרך על בניחם:

יז ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו פוננה עלינו

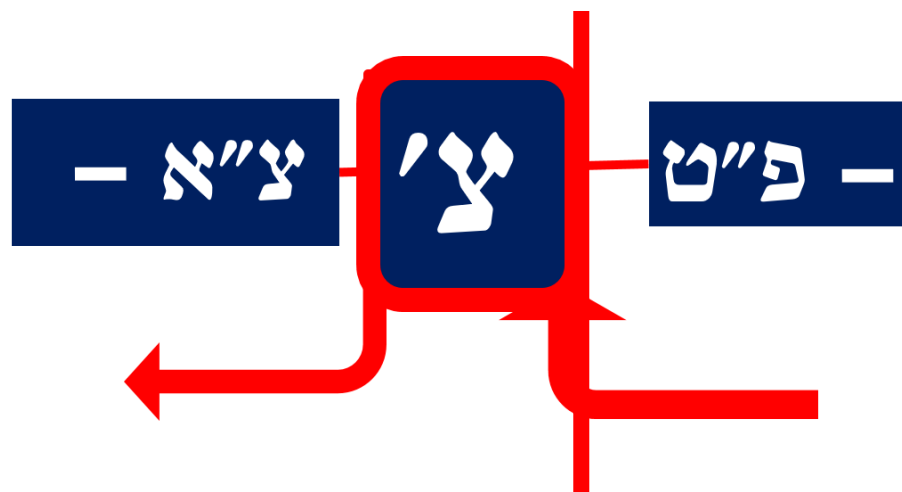
ומעשה ידינו פוננה:

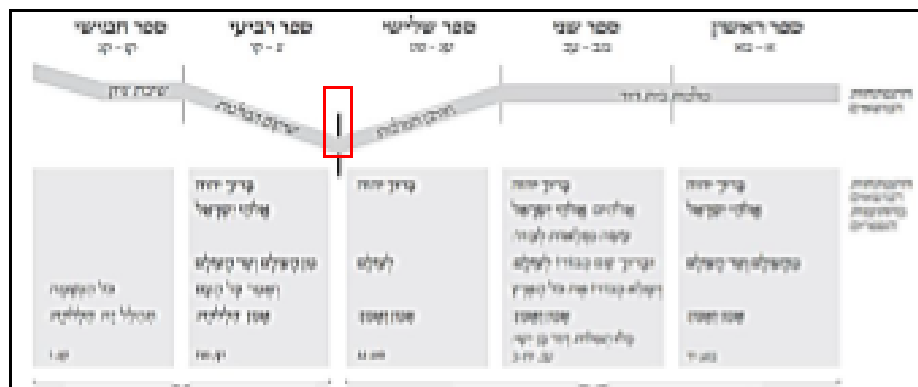
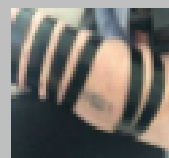
הפרשנות הקשרית

”ספר תהלים כספר” –

עומק פשוטו של מקרא, אמיתה של תורה

אברהם יונה ויל גזונדייט
מחורבן לתקומה ותחייה
באומור פֿיט ובתחילת הספר הרב

אכן, עורא (תהלים פ"ט): התבוא על מלכות דוד שתפסק והיא בספר חכם גדול וחסיד זה המצמר היה עליך משם ולא היה מורא אמתו ולא היה יכול לשמוע באזנו כי זה המצמר ידבר כנגד השם הנכבד משום

בְּשִׁכְלִי לְאִיתָן הָאֲדָרְתִּי: חֲסֹדִי יִהְיֶה עִלָּם אֲשִׁירָה לְדֹר וָדֹר: א
אֲדִירָע אֲמוּנָתְךָ בְּפִי: כִּי־אֲמַרְתִּי עִלָּם חֲסֹדִי וַיִּכְנַה שְׁמַיִם: תִּכְנַן ב
אֲמוּנָתְךָ בָּהֶם: כִּדְתִי בְרִית לְבַחֲיָדִי וְשִׁבְעַתִּי לְדֹדֹי עֲבָדִי: עֲדִי ב
עִלָּם אֲכִין וְרַעַךְ וּבְנֵיתִי לְדֹר־וָדֹר: כִּסְאָךָ מִלֵּה: וַיִּזְוּ שְׁמַיִם י
כְּלֹאֲךָ יִהְיֶה אֶרֶץ־אֲמוּנָתְךָ בְּקֶהֱל קְדוּשִׁים: כִּי־כִי בְּשִׁחָךְ יִצְרָךְ ב
לִיְהוָה יִדְבָּק לִיְהוָה בְּבֶטֶן אֱלִים: אֵל גִּעְרָע בְּסֹד־קְדוּשִׁים רַבָּה ב
וְטוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָתִי: יְהוָה וְאֱלֹהֵי עֲבָאֹת מִי־כִמּוֹךְ חֲסִידֹי: ט
יְהוָה וְאֲמוּנָתְךָ סִבְיָתֶיךָ: אֵתָה מוֹשֵׁל בְּנֹאֲת הַיָּם בְּשׂוֹא גִלְיוֹ ב
אֵתָה תִּשְׁבָּחֶם: אֵתָה דַּבָּאֹת כְּהַלֵּל רַבִּי בּוֹרֵעַ עֲלֵךְ פִּאֲדָת ב
אֲוִיבִיךָ: לֵךְ שְׁמַיִם אֶרֶץ־לְךָ אֲרֶץ תִּבְלֵ וּמִלֵּאָה אֵתָה יִסְדָּתֶם: י

סוף הספר השלישי

תהלים

פס

שְׁאוּל סֵלָה: אֵיךְ וְחִסְדֶּיךָ הָרִאשִׁים וְאֵדֶנִי נִשְׁבַּעַת לְדָוִד
בְּאִמּוֹנְתְךָ: זִכֹּר אֵדֶנִי חֲרַפְתָּ עֲבָדֶיךָ שְׁאֵתִי בְּחִיקֵי כָּל־רִבִּים
עַמִּים: אֲשֶׁר חָרְפוּ אוֹיְבֶיךָ וַיְהִי אֲשֶׁר חָרְפוּ עֲקֻבוֹת מִשִּׁיחֶךָ:
בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

"יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה" (י) ...
וְעַל שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁל גְּלוּת בָּבֶל נֹאמַר

(רש"י, חסר בכת"י רבים)

רש"י "תורה התמימה"

מחברו: רבנו גרשום מאור הגולה

זכר ברית-אברהם ועקדת יצחק.
והשב שבות אהלי יעקב.
והושיענו למען שמך:
אבדנו מארץ טובה בחפזון. ארכו
הימים ודבר כל-חזון. בישראל
תדלו פרזון. במשמנינו שלח רזון.
ושוב ברחמים על-שארית ישראל.
והושיענו למען שמך:

גולה אחר גולה. גלתה יהודה
כלה. דנה כל-היום וכלה. דורש
ומבקש אין-לה. והשב:

העיר הקדש והמחוזות. היו
לחרפה ולבזות. וכל-מחמדיה
טבועות וגנוזות. ואין-שיור רק
התורה הזאת. ושוב:

תורה התמימה
חלי נא פני אל
שקדי בתחנה
לרחם עוסקיך
צאצאי החסידים
קבוע יקבעו שם
חזות קרית מועד
וינחם אבלי

אלפים קדומה
בעד יונה תמה.
פני שכן מעונה
בכל רגע ועונה.
חברים ותלמידים
תרביץ למודים.
נוגי ממועד
כי בא מועד.

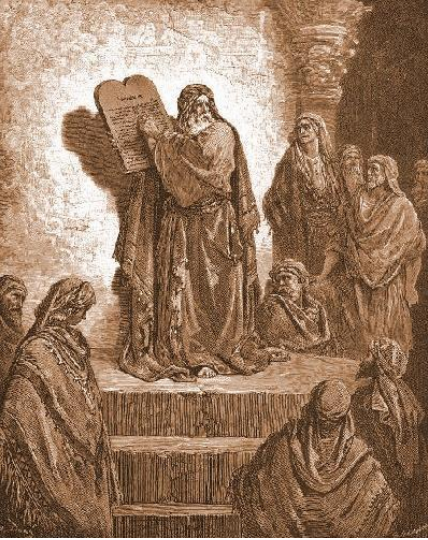

= ספר רביעי

צ', א: תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מֵעֹן אֶתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר:
 צ"ט, ו: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בִּכְהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קִרְאִים אֶל ה' וְהוּא יַעֲנֵם:
 ק"ג, ז: יוֹדִיעַ דַּרְכֵּי לְמֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־לֹותָיו:
 ק"ה, כו: שָׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָיו אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ:
 ק"ו, טז. כג. לב: וַיִּקְנֹאוּ לְמֹשֶׁה בַּמִּתְּנָה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ ה' ... וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידם
 לוֹלֵי מֹשֶׁה בַּחֲרִירוֹ עָמַד בַּפָּרֶץ לִפְנֵי לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מִהַשְׁחִית ...
 וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיבָה וַיֵּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם:

ע"ז, כא:
 נְחִיתָ בְּצֹאן
 עֶמֶק בְּיַד
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

משה מתפלל להצלחת עם ישראל
 שמות ל"ב, יא: וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו ה' אֶ-לֵהּ וַיֹּאמֶר לָמָּה ה' יַחַרָּה אַפֶּךָ בְּעַמֶּךָ
 אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גָּדוֹל וּבְיַד חֲזָקָה
 במדבר י"א, ב: וַיִּצַּעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְּפִל מֹשֶׁה אֶל ה' וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ
 במדבר כ"א, ז: וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאֵנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בְּה' וּבָךְ - הַתְּפִלָּה אֶל ה'
 וַיִּסַּר מֵעַלֵּינוּ אֶת הַנֶּחֱשׁ וַיִּתְּפִל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם
 דברים ט', כ. כו: ... וְאַתְּ פִּלָּל גַּם בְּעַד אֶהֱרֹן בְּעֵת הַהוּא ... וְאַתְּ פִּלָּל אֶל ה' וַאֲמַר אֶ-דָּנִי ה'
 אֶל תִּשְׁחַת עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגֹדֶלְךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה

משה בספר עזרא "הסופר" ונחמיה

עזרא ג', ב: ...וַיָּבִנוּ אֶת מִזְבֵּחַ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

לְהַעֲלוֹת עָלָיו עֹלוֹת כַּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים:

עזרא ז', ו: הוּא עֲזָרָא עָלָה מִבָּבֶל וְהוּא סֹפֵר מֵהִיר בְּתוֹרַת מֹשֶׁה ...

נחמיה א', ד-ט: וַיְהִי כִשְׁמַעִי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יֹשְׁבְתִי וְאַבְכָּה וְאֶתְאַבְּלָה

יָמַי... וְלֹא שָׁמְרָנוּ אֶת הַמִּצְוֹת וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוִּיתָ

אֶת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: זָכַר נָא אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לֵאמֹר אַתֶּם תִּמְעָלוּ - אֲנִי אֶפִּיץ

אֶתְכֶם בְּעַמִּים: וְשַׁבְתֶּם אֵלַי וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אִם יִהְיֶה נִדְחָכְם בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם

אֶקְבָּצֵם וְהִבִּיאֹתִים אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לְשֹׁכֵן אֶת שְׁמִי שָׁם:

ח', א-ו: וַיֵּאֱסֹפוּ כָל הָעָם כָּאִישׁ אֶחָד אֶל הָרְחוּב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם וַיֹּאמְרוּ לְעֲזָרָא הַסֹּפֵר לְהִבִּיאַ

אֶת סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת יִשְׂרָאֵל: וַיָּבִיא עֲזָרָא הַכֹּהֵן אֶת הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּהָל מֵאִישׁ

וְעַד אִשָּׁה וְכָל מִבֵּין... וְאֲזַנִּי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה: וַיַּעֲמֵד עֲזָרָא הַסֹּפֵר עַל מַגְדָּל עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ

לְדָבָר... וַיִּפְתַּח עֲזָרָא הַסֹּפֵר לְעֵינֵי כָל הָעָם... וַיְבָרֵךְ עֲזָרָא אֶת ה' הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם

אָמֵן אָמֵן ...

ט', יד: וְאֶת שַׁבַּת קֹדֶשׁ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּמִצְוֹת וְחֻקִּים וְתוֹרָה צִוִּיתָ לָהֶם בְּיַד מֹשֶׁה עֲבָדְךָ:

י', ל: מִחֲזִיקִים עַל אֲחֵיהֶם אֲדִירֵיהֶם וּבָאִים בְּאֵלֶּה וּבִשְׁבוּעָה לָלֶכֶת בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה

בְּיַד מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים וּלְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹת ה' אֲדַנִּינוּ וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקָּיו:

יִרְמִיָּהוּ ט"ו, א: וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אִם יַעֲמֹד מֹשֶׁה וְשִׁמוּאֵל
לִפְנֵי אֵין נִפְשִׁי אֶל הָעָם הַזֶּה שִׁלַּח מַעַל פָּנַי וַיֵּצְאוּ:

ק"ו, כג: וַיֹּאמֶר לַהֲשִׁמִּידם
לוֹלִי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עֹמֵד בַּפֶּרֶץ
לִפְנֵי לַהֲשִׁיב חַמְתּוֹ
מִהִשְׁחִית:

יחזקאל כ"ב, ל: וְאַבְקֶשׁ
מֵהֶם אִישׁ גִּדֵּר גִּדֵּר וְעֹמֵד
בַּפֶּרֶץ לִפְנֵי בְּעַד הָאָרֶץ
לְבַלְתִּי שִׁחַתָּה וְלֹא מָצָא...

שאל סלה: איה חסדיך הראשנים ו אדני נשבעת לדוד
באמונתך: זכר אדני חרפת עבדיך שאתי בחילי כל רבים
עמים: אשר תרפו אויביך ו יהוה אשר חרפו עקבות משיחך:
ברוך יהוה לעולם אמן ו ואמן:

אפר רביעי תפלה למשה איש האלהים אדני מעון אתה היות לנו בדר א
וד: בטרים והרים ילדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם עד עולם ב
אתה אל: תשב אנוש עד דבא ותאמר שובו בני אדם ג
אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר ואשמורה כלילה:
ורמתם שנה יהיו בבקר כחציר וחלף: בבקר יציץ וחלף ה
לערב ימולל ויבש: כי כליו באפך ובחמתך נבהלנו: שת
עזתינו לנגדך על לבנו למאור פניך: כי כל ימינו פנו בעברתך ו
כלינו שמינו כמוהגה: ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם
בגבורה ו שמונים שנה ורהבם עמל ואון כי גז חיש ונעפה:
מי יודע עז אפך וכיראתך עברתך למנות ימינו פן הודע
ונבא לבב חכמה: שובה יהוה עד מתי והנחם על עבדיך: י
שבענו בבקר חסדך וגרננה ונשמחה בכל ימינו: שמחנו
כימות עמיתנו שנות ראינו רעה: יראה אל עבדיך פעלך
ג והדרך על פניהם: ויהי ו נעם אדני אליהנו עלינו ומעשה

ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו
ישב בסתר עליון בעל שדי יתלונן: אמר ליהוה מחסי צא
ומצודתי אלהי אבטח בו: כי הוא יצילך מפת יקוש מדבר
הזות: באברתו ו יסך לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסתר
אמתו: לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם: מדבר באפל
יהלך מקטב ישוד צהרים: יפל מצודך ו אלף ורבבה מימינך
אליו לא יגש: רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה: כי
אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך: לא תאנה אליו רעה

ונגע לא יקרב באהלך: כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל
דרכיך: על כפים ישאונך פן תגף באבן רגלך: על שחל ופתן
תדרך תרמס כפיר ותמץ: כי בי חשק ואפלטתו אשגבתי
כירידע שמי יקראני ו ואענהו עמר אנכי בערה אחלצהו
ואכבדהו ארך ימים אשביעהו ואראהו ביטוועתי:

מזמור שיר ליום השבת: טוב להודות ליהוה ולומר לשמך
עליון: להגיד בבקר חסדך ואמונתך כלילות: עלי עשור
ועלי גבל עלי הגיון בכבוד: כי שמחתני יהוה בפעלך במעשי
ידיך ארנן: מה גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבותיך:
איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת בפרח רשעים ו
כמו עשב יצייצו כל פעלי און להשמדם עדי עד: ואתה
מרום לעלם יהוה: כי הגה איביך יהוה כי הגה איביך יאבדו
ותפרדו כל פעלי און: ותדם כראים קרנך כלת בשמן יענן:
ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני: צדיק
פתח יפרח כארו בלבנון ישגה: שתולים בבית יהוה
בחדרות אלהינו יפרחו: עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים
יהיו: להגיד כי ישר יהוה צורי ולא עלתה בו:

יהוה מלך גאות לבש לבש יהוה עז התאזר אף תפון תבל
כלתמוט: נכון כסאך מאז מעולם אתה: נשאו נהרות יהוה
נשאו נהרות קולם ישאו נהרות רכים: מקלות ו מים רבים
אדירים משברי ים אדיר במרום יהוה: עדתך ו נאמנו מאד
לביתך נאיה קדש יהוה לארך ימים:

אל נקמות יהוה אל נקמות הופיע: הנשא שפט הארץ השב
גמול על גאים: עד מתי רשעים ויהוה עד מתי רשעים יעלזו:
יביעו ידברו שתק יתאמרו כל פעלי און: עמך יהוה ידבא
ונחלת יענו: אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחו: ויאמרו לא
יראה יהוה ולא יבין אלהי יעקב: בינו בערים בעם וכסילים

ספר רביעי

צ"א: תפלה למשה איש האלהים אדני מעון אתה היית לנו בדר ודר:

לאחר חורבן
מלכות בית דוד
(פ"ט), המשורר
מתבונן מחדש
בתורת "משה
איש הא-להים"
(צ"א, א) - התבוננות
וציטוטים רבים
מתורת משה
(צ"ק, ק), כולם תחת
הכותרת של צ"א.

א דברים ל"ג, א: וזאת הברכה אשר
ברך משה איש הא-להים את בני
ישראל לפני מותו
צ"א: תפלה למשה איש הא-להים
א-דני מעון אתה היית לנו בדר ודר:

ב דברים כ"ו, טו: השקיפה ממעון
קדשך... דברים ל"ג, כז: מענה
א-להי קדם ומתחת זרעת עולם
ויגרש מפניך אויב ויאמר השם
צ"א: א-דני מעון אתה היית לנו
בדר ודר; צ"א, ט: שמת מעונך

ג דברים ל"ב, ז: זכר ימות עולם בינו
שנות דור ודור
צ"א, א, ב: מעון אתה היית לנו בדר
ודר... ומעולם עד עולם אתה א-ל...
ימי שנותינו בהם שבעים שנה

ד דברים ל"ג, טו-יח: ומראש הרי
קדם וממגד גבעות עולם: וממגד ארץ
ומלאה... צור ילדך תשי ותשכח א-ל
מחללך
צ"ב: בטרם הרים גלדו ותחולל ארץ
ותבל

ה דברים ל' א-ט = פרשת תשובה;
ל"ב, ח, כו: בהנחל עליון גוים
בהקרידו בני אדם ל"ב, כו: אמרתי
אפאיהם אשביטה מאנוש זכרם
צ"ג: תשב אנוש עד דפא ותאמר
שובו בני אדם

ו שמות ל"ב, יב: שוב מחרון אפך
והנחם על הרעה לעמך:
צ"י, יג: שובה ה' עד מתי והנחם על
עבדיך:

ז דברים ל"ב, יא: כנשר נעיר קנו על
גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו
ישאהו על אברתו:
צ"א, ד, יב: באברתו יסך לך ותחת
כנפיו תחסה... על כפיים ישאונך

ח צ"ב, ח, י: להשמידם עדי עד; כי הנה
איביך ה' כי הנה איביך יאבדו

ט דברים ל"ב, כד: ולחמי רשף וקטב
מירי
צ"א, ו: מקטב ישוד צהרים

י דברים ל"ב, לה, מא: לי נקם ושלם...
ולמשנאי אשלם:
צ"א, ח: ושלמות רשעים תרעה:

יא דברים ל"ב, לג: חמת תנינם יינם
וראש פתנים אכזר:
צ"א, יג: על שחל ופתן תדרך תרמס
כפיר ותנין

יא דברים ל"ב, ד: הצור תמים
פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל
אמונה ואין עול צדיק וישר
הוא:
צ"ב, ג, ה, טז: ואמונה בלילות;
כי שפחתי ה' בפעלך; להגיד
כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו

יב דברים ל"ג, יא: ברך ה' חילו
ופעל ידיו תרצה
צ"ב, ה: כי שפחתי ה'
בפעלך במעשי ידיך ארגו:

יג במדבר י"ז, כג: ויצא פרח
ויצא ציץ
צ"ב, ח: בפרח רשעים כמו
עשב ויצאו כל פעלי און

יד דברים ל"ג, יז: בכור שורו
הדר לו וקרני ראם קרניו
צ"א, טז: והדרך על בניהם...
צ"ב, יא: ותרים פראים קרני

טו שמות ט"ו: אשירה לה' כי גאה גאה (א);
צללו פעופרת במים אדירים (י); מי כמכה
נאדר בקדש נורא תהלת (יא); נהלת בעזך
אל נוח קדשך (יג); ה' ימלך לעלם ועד
(יח)

טז צ"ג: ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז
התאזר (א); מקלות מים רבים אדירים
משברי ים אדיר במרום ה' (ד); עדתיך
נאמנו מאד לביתך נאנו קדש (ה)

טז שמות ט"ו, יח, כא: ה' ימלך לעלם ועד...
ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה
צ"ג, א; ה' מלך גאות לבש (צ"ו, י; צ"ז,
א; צ"ט, א); צ"ו, א: שירו לה' שיר חדש
(צ"ו, ב; צ"ח, א)

יז דברים ל"ג, ב: הופיע מהר פארן ואתה
מרבבת קדש
צ"ד, א: א-ל נקמות הופיע:

יח דברים י, יח (כד, יז; כז, יט): עשה משפט
יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם
ושמלה
צ"ד, ו: אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחו

יט דברים ל"ב, לו: ואמר אי אלהימו צור
חסי בו
צ"ד, כב: ויהי ה' לי למשגב ואלהי לצור
מחסי

צ"ד, יב: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו:

מדברי חז"ל: מדרש תהלים (מזמור צ'): "אחד עשר מזמורים אמר משה כנגד אחד עשר שבטים, [ואלו הן]:
'תפלה למשה איש הא-להים'... אמר ר' יהושע בן לוי: עד כאן שמעתי, מכאן ואילך את חושב לעצמך"
[ילקו"ש 'וזאת הברכה': "...מכאן ואילך שב ופשור לעצמך"]; ראו רש"י, רד"ק, ועוד.

ספר שלישי

ספר רביעי

ספר חמישי

פ"ט צי צ"א צ"ב צ"ג צ"ד

צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק

ק"א ק"ב

ק"ג ק"ד

ק"ה

ק"ו

ק"ז

ק"ז, א: ק"ז, א:
הודו לה' כי טוב
כי לעולם חסדו:
להדות לשם קדשך
ואמר כל העם
אמן הללו יה:
 ק"ו, א.מח: הללויה
 ק"ה, א: הודו לה'
כי לעולם חסדו:
להדות לשם קדשך
ואמר כל העם
אמן הללו יה:
 ק"ג, א.כג; ק"ד, א: ברכי נפשי את ה'
ברכי נפשי את ה'
 ק"ד, כג: הללו יה:
 ק"א, א: הללו יה:
 ק"ב, א: הללו יה:

קיבוץ גלויות וגאולת ישראל

שיקום עם ישראל מהחורבן ע"פ תורת משה: תשובה (צ'), שמירה (צ"א) ושירה במקדש ה' עם צדיקים אחרים (צ"ב). תיקון העולם ע"י קבלת מלכות ה' של אומות העולם (צ"ג ואילך), ותהילת ה' ע"פ תורתו של דוד המלך (ק"א ואילך), הלל והודאה של "כל העם".

מלכות בית דוד וחורבנה

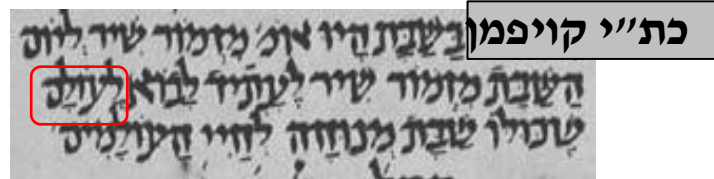
ק"ו, מח: ויזכר להם בריתו
וינחם כרב חסדיו:

צ', יג-יד: והנחם על עבדיך:
שבענו בבקר חסדך

ב. מבנה ומשמעות של כל ספר תהלים = "פרשנות הקשרית"

מזמור שיר ליום השבת - על שום מה?

השבת מציינת הן את בריאת העולם (שמות כ', ח-יא) והן את הצלת בני ישראל משעבוד מצרים (דברים ה', יב-טו); ביום השבת ה' מצווה להקים את המקדש בהר סיני (שמות כ"ד, טז), ולכן מצוות שבת מלווה את מצוות הקמת המקדש (שמות ל"א, יב-יז; ל"ה, א-ג).

משנה תמיד ז', ד: "בשבת היו אומרים 'מזמור שיר ליום השבת' - מזמור שיר לעתיד לבא ליום שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"

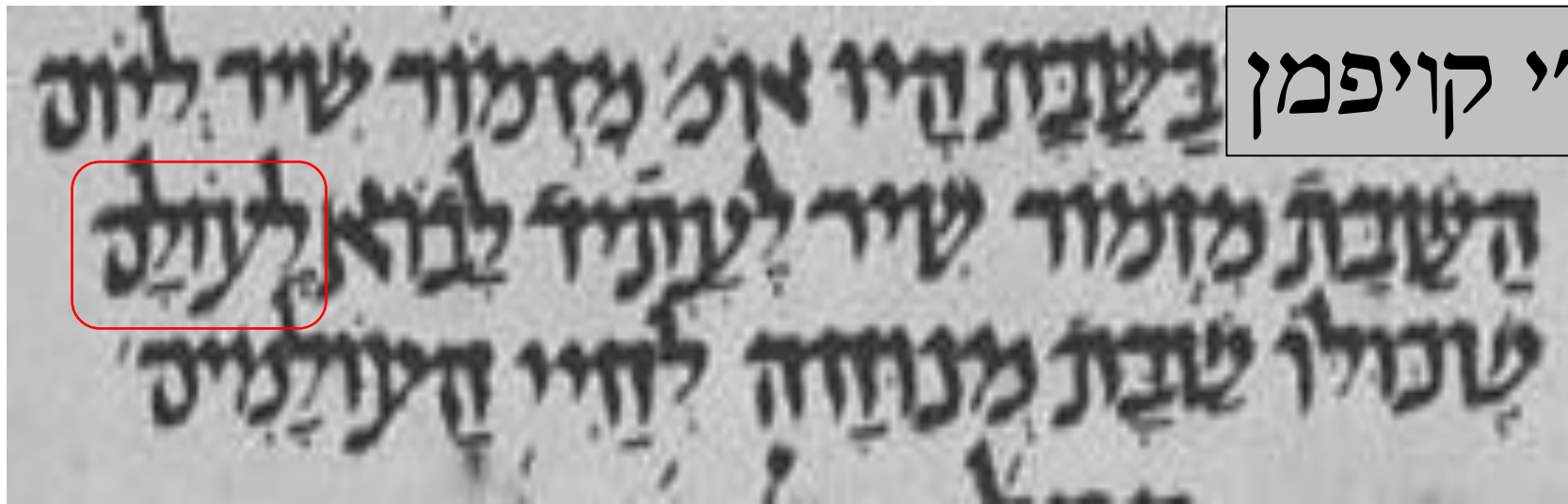
ניתוח המזמור
ע"פ הפרשנות ההקשרית

קשרים ענייניים
• מקבילות
• לשוניות
(פרטי פרטים)
מבנה ספר תהלים
ספר תהלים -
פרשנותו והוראתו

מזמור שיר ליום השַׁבָּת (מזמור צ"ב) –

מזמור שיר לעתיד לבוא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים
(משנה תמיד ז', ד; לפי כת"י קויפמן)

כת"י קויפמן

ספר חמישי
קו - קנ

ספר רביעי
צ - קו

ספר שלישי
עג - פט

ספר שני
מב - עב

ספר ראשון
א - מא

שיבת ציון

שיקום המלכות

חורבן המלכות

מלכות בית דוד

התפתחות
הנושאים

צ', א: תִּפְלֶה לַמֶּשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מֵעֹן אֶתְהָ הֵייתָ לָנוּ בְּדָר וּדָר:

ללאחר חורבן מלכות בית דוד (פ"ט), המשורר מתבונן בתורת ה' ומצטט פסוקים רבים בבחינת "עֲלִיתִיךָ נֶאֱמַנָּה מֵאֵד" (צ"ג, ה), וְאַתְּ מִתּוֹרַתְךָ תִּלְוֶדֶנִּי (צ"ד, יב)

[illegible]

צ"ד, יב: אֲשֶׁר־יִהְיֶה הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר תִּיַּסְרֶנּוּ יְהוָה וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמְּדֶנּוּ:

**מדברי חז"ל: מדרש תהלים (מזמור צ'): "אחד עשר
מזמורים אמר משה כנגד אחד עשר שבטים, [ואלו הן]:
'תפלה למשה איש הא-להים'... אמר ר' יהושע בן לוי:
עד כאן שמעתי, מכאן ואילך את חושב לעצמך" [ילקוט"ש וזאת
הברכה': "...מכאן ואילך שב ופשוט לעצמך"]; ראו רש"י, רד"ק, ועוד.**

המדרש מזהה את
מזמור צ'–ק' כרצף,
כהמשך של
תפילות תורת משה

משה בספר תהלים – לפי חז"ל ולפי חוקרים של הפרשנות ההקשרית

מדרש תהלים מזמור א (ב):

ומי הוא המשובח שבנביאים, והמשובח שבמלכים?

המשובח שבנביאים - זה משה, שנאמר 'וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים' (שמות יט, ג); המשובח שבמלכים - זהו דוד.
את מוצא כל מה שעשה משה - עשה דוד:

משה הוציא את ישראל ממצרים, ודוד הוציא את ישראל משעבוד גליות,

משה עשה מלחמה בסיחון ועוג, ודוד עשה מלחמה כל סביביו, שנאמר 'כִּי מִלְחָמוֹת ה' אֶדְנִי נִלְחָם' (שמואל א כ"ה, כח);

משה מלך על ישראל ועל יהודה, שנאמר 'וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ' (דברים ל"ג, ה), ודוד מלך על ישראל ועל יהודה,

משה קרע לישראל את הים, ודוד קרע לישראל את הנהרות, שנאמר 'בְּהַצֹּתוֹ אֶת אֲרָם נִהְרִים' (תהלים ס', ב),

משה בנה מזבח, ודוד בנה מזבח, זה הקריב וזה הקריב,

משה נתן חמשה חומשי תורה לישראל, ודוד נתן חמשה ספרים שבתהלים לישראל ['אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' (תהלים א'), ו'לְמִנְצַח מְשִׁכִּיל'

(תהלים מ"ב), 'מִזְמוֹר לְאַסָּף' (תהלים ע"ג), 'תִּפְלָה לְמֹשֶׁה' (תהלים צ'), 'אָמְרוּ גְאוּלֵּי ה' (תהלים ק"ז)].

משה בירך לישראל ב"אֲשֶׁרִיךְ" (דברים ל"ג, כט), ודוד בירך את ישראל ב"אֲשֶׁרִי" (תהלים א', א).

משה בספר תהלים – לפי חז"ל ולפי חוקרים של הפרשנות ההקשרית

מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור ע"ח: "מִשְׁכִּיל לְאַסֵּף הָאֲזִינָה עַמִּי תוֹרַתִי הָטוּ אֲזַנְכֶם לְאִמְרֵי פִי" – זהו שאמר הכתוב רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך [וגו'] יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב (דברים ד', טז) – לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל התורה, שלא תשתכח מפייהם, וכן הוא אומר וַיִּקֶם עֵדוּת בַּיַּעֲקֹב וְתוֹרָה שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל (תהלים ע"ח, ה), וכתוב כי לא תשכח מפי זרעו (דברים ל"א, כא) – **שלא יאמר לך אדם אין מזמורת תורה, אלא תורה הם**, ואף הנביאים תורה, לפיכך הָאֲזִינָה עַמִּי תוֹרַתִי, ולא הדברות בלבד, אלא אף החידות והמשלות תורה הם, וכן הקדוש ברוך הוא אמר ליחזקאל "בֶּן אָדָם חוּד חִידָה וּמָשָׁל מָשָׁל..." (יחזקאל י"ז, ב), וכן שלמה אמר "לְהַבִּין מָשָׁל וּמְלִיצָה דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידָתָם" (משלי א', ו), לפיכך הוא אומר "אֶפְתָּחָה בְּמָשָׁל פִּי אֲבִיעָה חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם" (תהלים ע"ח, ב).

לֹאסֵף (ע"ו-פ"ג)

ע"ג (ע"ד-ע"ה) ע"ו (ע"ו-ע"ז) ע"ח (ע"ח-ע"ט) פ"א (פ"א-פ"ב) פ"ג (פ"ג-פ"ד)

[illegible]

*Axel Graupner (Ed.) et al.***MOSES IN BIBLICAL
AND EXTRA-BIBLICAL
TRADITIONS**BEIHEFTE ZUR ZEITSCHRIFT FÜR DIE
ALTTESTAMENTLICHE WISSENSCHAFT**Mose im Psalter**

von Johannes Schnocks

Unter den Mosebelegen der Hebräischen Bibel außerhalb des Hexateuch nimmt das Psalmenbuch eine Sonderstellung ein. Das gilt zunächst wegen der relativ hohen Anzahl der Belege.¹ Die 8 Mosenennungen des Psalters² werden nur von 1./2.Kön und dem Bereich Esra/Neh/Chr übertroffen. Eine Durchsicht dieser Belege zeigt, dass es hier, abgesehen von den Genealogien in 1.Chr, ganz überwiegend um den Bezug auf Mose als Gesetzgeber geht.³ Gerade dieser Aspekt scheint im Psalter völlig zu fehlen.⁴ Die Mosebelege im Psalter konzentrieren sich zudem fast ausschließlich auf den Bereich der Psalmen 90 – 106, also das vierte Psalmenbuch, das zudem von Ps 90 eröffnet wird, dem einzigen Psalm, den seine Überschrift als Gebet des Mose bezeichnet. Die außergewöhnliche Dichte von Mosebelegen in diesem strukturell abgegrenzten Psalterbereich ist insbesondere von Exegeten, die Psalmen auch in Bezug auf ihre Stellung im Psalmenbuch auslegen, schon lange wahrgenommen und unterschiedlich stark akzentuiert worden.⁵ In diesem Beitrag möchte ich die Mosebelege im Psalter kurz

TORAH in MOTION

Rabbi Jay &
Ilana Kelman

פרשנות הקשרית – ניצוצות במקורות חז"ל

- א. מדרש תהלים ג' – ספר תהלים כספר על פי סמיכות פרשיות
- ב. קידושין ל' ע"א – חציו של ספר תהלים
- ג. ראש השנה י"ז ע"ב: ה' ומשה רבנו – מתפללים בעד עם ישראל
- ד. משנה תמיד: "מזמור שיר לעתיד לבא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"
- ה. מדרש תהלים א' וע"ח: תורת משה ⇔ תהלים של דוד
- ה. מזמור א'–ב' "פרשה חביבה על דוד" כפתיח לכל הספר
- ו. שבת קי"ח ע"ב "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום"
- ז. "ושם דרך" (מזמור נ') –
- ח. "דוד שהקים עולה של תשובה" (מזמור נ"א)
- ט. ירושלמי: "מַחְרִיז דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים לְכַתּוּבִים"
- י. סיכום ודיון

חומר
באתר
לדיון

www.tehillim.org.il

Beni Gesundheit

Beni.gesundheit@tehillim.org.il

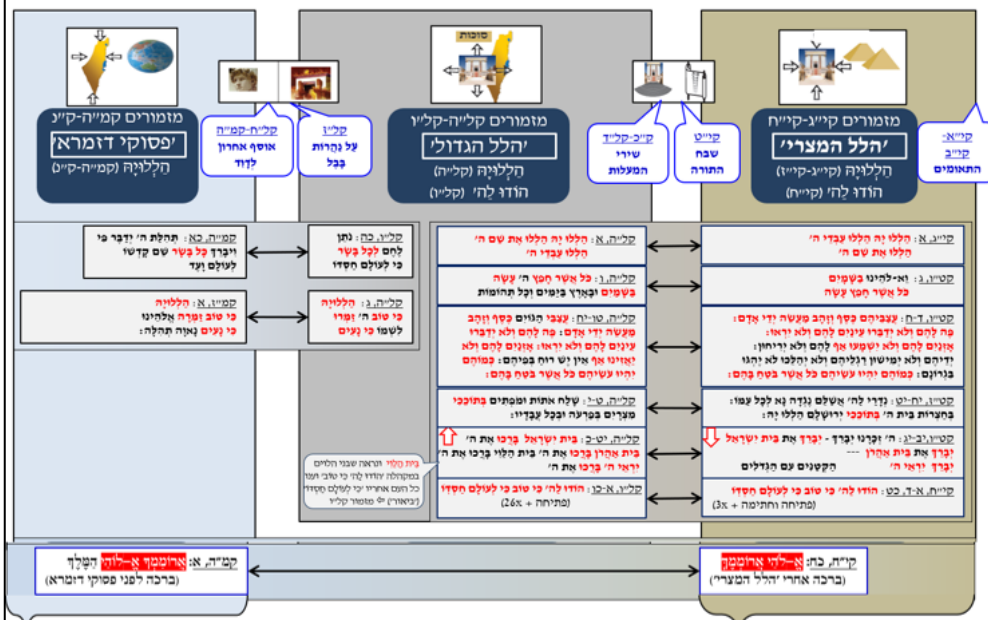
The Book of Psalms
Interpretation &
Teachings

מזמור א' - ב' (כפתיח) ופסיקי דזמרא (כחתימה) של ספר תהלים - לפי חז"ל לפי הפרשנות ההקשרית

ברכת ט' ע"ב - י' ע"א: **אֲשֶׁרִי הָאֵשׁ וְלִמָּה רָגַשׁוּ גִּימִם** - חודא פרשה היא דאמר רבי שמאל בר
נחמי אמר רבי יוחנן: כל פרשה שהיתה חביבה על דוד, פתח בה ב**אֲשֶׁרִי** וסיים בה ב**אֲשֶׁרִי**; פתח
ב**אֲשֶׁרִי** דכתיב: **אֲשֶׁרִי הָאֵשׁ** (א'), וסיים ב**אֲשֶׁרִי** דכתיב: **אֲשֶׁרִי** כָּל חֹסֵי ב' (ב', יב'). (תוספות
שם; הרא"ה בעין א"ה)

שבת קי"ח ע"ב: אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגמרי הלל בכל יום.
איני? האמר מר: הקרא הלל בכל יום - ורי זה מדרך ומגדף? כי קאמרין - בפסוק דזמרא.

אוספים של "הלל" בספר תהלים

ברוך אתה ה' א-להינו על
משיחך וחסידך צדיקים
עושי רצונך, וכל עמך
מלך ישראל, ברגה יודו
ועברו וישבחו ויפארו
וירוממו ויעריצו ויקדישו
וימליכו את שמך מלכנו.
כי לך טוב להודות.
ולשמך נאה לומר, כי
מעולם ועד עולם אתה
א-ל: ברוך אתה ה'
מלך מהלל בתשבחות:
ההלל:

ברוך אתה ה' א-להינו
מלך העולם. הא-ל האב
הרחמן המהלל בפי עמו.
משבח ומפאר בלשון
חסידיו ועבדיו, ובשריו דוד
עבדך. נהללך ה' א-להינו
בשבחות ובזמירות, נגדך
ונשבחו ונפארו ונזכיר
שמך ונמליכך מלכנו
א-להינו, יחיד ה'
העולמים. מלך משבח
ומפאר עדי עד שמו
הגדול: ברוך אתה ה' מלך
מהלל בתשבחות:

(שבת וחגים): נשמח כל חי תברך את שמך ה' א-להינו, ודוד כל
בשר תפאר ותרום וזכרך מלכנו תמיד... שוכן עד מרום וקדוש
שמו, וכתוב רגנו צדיקים בה', לישרים נאה תהלה: בפי ישרים
תתהלל, ובדברי צדיקים תתברך, ובלשון חסידים תתרום.
ובקרב קדושים תתקדש: ובמקלות רבבות עמך בעת ישראל.
ברגה יתפאר שמך מלכנו בכל דור ודור, שכן חובת כל היצורים.
לפניך ה' א-להינו וא-להי אבותינו, להודות להלל לשבח לפאר
לרומם להדר לברך לעלה ולקדם על כל דברי שירות ותשבחות.
דוד בן ישי עבדך משיח ישתבח שמך לעד מלכנו. הא-ל המלך
הגדול והקדוש בשמים ובארץ, כי לך נאה ה' א-להינו וא-להי
אבותינו: שיר ושבחה הלל וזמרה עו ומקשלה נצח גדלה וגבורה
תהלה ותפארת קדשה ומלכות. ברכות והודאות מעתה ועד עולם.
ברוך אתה ה', א-ל מלך גדול בתשבחות. א-ל ההודאות ארון
הנפלאות (בזמרה, בלשון, בלשון, רבון כל המעשים) הבוחר בשרי
וקרה. מלך א-ל חי העולמים:

ברכות ט' ע"ב – י' ע"א: 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ וְלָמָּה רָגָשׁוּ גוֹיִם' – חדא פרשה היא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: כל פרשה שהיתה חביבה על דוד, פתח בה ב'אֲשֶׁרִי' וסיים בה ב'אֲשֶׁרִי'; פתח ב'אֲשֶׁרִי' דכתיב: 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' (א', ו), וסיים ב'אֲשֶׁרִי' דכתיב 'אֲשֶׁרִי' כָּל חוֹסֵי בּוֹ' (ב', יב). (תוספות שם)

אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן

מאימתי פרק ראשון ברכות י.

פתח באשרי וסיים באשרי. אלמא חדא היא דאשרי כל חוסי בו קיומא דלמה רגשו גוים הוא: בריוני. פריעים: חטאים כפיב. קרי ביה חטאים שיכלה יצר הרע: שפיל. השפיל עצמך לסוף המקרא. כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר: סמוכים לעד לעולם. בדברי תורה כתיב [אחר] נאמנים כל פקודיו סמוכים ^(א) סמיכת כל פקודיו עשוים באמת וישר ולצורך ולא דבר ריק: כלום יש עבד שמורד ברבו. ויבא להכחיש את דברי הנביא: אמור לו כלום יש בן כו'. והא חזינן הכא דהוה: הכא נמי הוה. סופיה להיות: ואמר שירה. כנגד כולם אמר שירה לכששרתה רוח הקודש עליו:

וכל קרבי. על שם קרבי אמו שדר בתוכן: מאי משמע. דעל יום המיתה נאמר: בא וראה וכו'. הוא סבר דהכי בעי מאי שגא קרבים דנקט: חמשה ברכי נפשי. לעיל חשיב להו: מאי דכפיב מי דהחכם ומי יודע פשר דבר. משום דאיידי בקופה בסמיכת גאולה לתפלה נקט ליה: דאשכחן דאזל אליהו לגבי אחאב. דכתיב וילך אליהו

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד כו'. וא"ת מאי כל הפרשיות והא לא אשכחן שום פרשה אחרת שמתחלת באשרי ומסיימת באשרי אלא היא. וי"ל דלאו דוקא פתח באשרי וסיים באשרי. אלא חתימה מעין פתיחה כמו מהלה שפתח במהלה וסיים במהלה מהלה ה' ידבר פי וכן הרבה פרשיות שמתחילות בהללויה ומסיימות בהללויה:

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ וְלָמָּה רָגָשׁוּ גוֹיִם' דאשרי כל חוסי בו: הגהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו ליה טובא הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו אמרה ל' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב 'יתמו חטאים מי כתיב חוטאים

תורה (א') ומלכות (ב')

ברכות ט' ע"ב – י' ע"א: 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' ו'לָמָּה רָגַשׁוּ גוֹיִם' –
 חדא פרשה היא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:
 כל פרשה שהיתה חביבה על דוד,

פתח בה ב'אֲשֶׁרִי' וסיים בה ב'אֲשֶׁרִי';

פתח ב'אֲשֶׁרִי' דכתיב: 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ' (א', ו),

וסיים ב'אֲשֶׁרִי' דכתיב 'אֲשֶׁרִי כָּל חוֹסֵי בּוֹ' (ב', יב).
 (תוספות שם)

קכב. כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה ב"אשרי"
 וסיים ב"אשרי". ישנן פרשיות שמדברות רק על חלק עבודה
 ושלמות ידועה, אבל אינן מקיפות את כל השלמות האנושית.
 א"כ אין בהן לומר "אשרי" בתחילה ובסוף, כי אינן מקיפות את
 גבול כל האושר כ"א דבר חלקי. אבל כשהקיף בפרשה אחת את
 כל השלמות כולה, כפרשה זו שהקיף בה שלמות הפרטית
 והכללית, התחיל ב"אשרי" וסיים ב"אשרי". והנה כבר העירו
 תוס' שלא מצינו פרשיות אחרות מסיימות ופותחות ב"אשרי".
 ואולי הי' פותח ב"אשרי האיש", והי' מתאימו עם תוכן המזמור,
 וכן הי' מסיים ב"אשרי כל חוסי בו" או כיו"ב. אבל לא קבעו
 בספר, כ"א הי' מסמיכו בע"פ, ופרשה ראשונה ללמד על הכלל
 כולו יצאה.

א' א	אֲשֶׁרִי הָאִישׁ	אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רָשָׁעִים וּבִמְוֹשָׁב לִצִּים לֹא יֵשֵׁב:
ב	כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חָפְצוֹ	וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה:
ג	וְהָיָה בָּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם וְעָלָהוּ לֹא יָבֹל	אֲשֶׁר פָּרִיז יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ:
ד	לֹא כֵן הָרָשָׁעִים	כִּי אִם כַּמֶּץ אֲשֶׁר תִּדְפְּנוּ רוּחַ:
ה	עַל כֵּן לֹא יִקְמוּ רָשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט	וְחֹטְאִים בְּעֵדַת צְדִיקִים:
ו	כִּי יוֹדַע ה' דֶּרֶךְ צְדִיקִים	וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאֲבֹד:

ב' א	לָמָּה רָגַשׁוּ גוֹיִם	וְלֵאמֹים יִהְיֶה רִיק:
ב	יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ:	וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד
ג	נִנְתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ	וְנִשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ:
ד	יּוֹשֵׁב בְּשָׂמִים יִשְׁחַק	אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ:
ה	אֹז יִדְבֹּר אֱלִימוֹ בְּאָפוֹ	וּבְחִירוֹנוֹ יִבְהִלְמוֹ:
ו	וְאֲנִי נֹסֶכְתִּי מִלְּפִי	עַל צִיּוֹן הָר קָדְשִׁי:
ז	אֲסַפְּרָה אֶל חֵק בְּנֵי אֹתָהּ	ה' אָמַר אֵלַי אֲנִי הָיִים יִלְדֵּתִיךָ:
ח	שָׂאֵל מִמֶּנִּי	וְאֶתְּנֶה גוֹיִם נַחֲלָתְךָ:
	וְאֶחָאֲתָךְ אֶפְסֵי אֶרֶץ:	
ט	תִּרְעַם בְּשֹׁבֶט בָּרָזָל	כָּכִלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִם:
י	וְעֹתָהּ מַלְכִּים הִשְׁכִּילוּ	הִסְכִּרוּ שְׂפָטֵי אֶרֶץ:
יא	עָבְדוּ אֶת ה' בִּירְאָה	וְגִילוּ בִּרְעָדָה:
יב	נִשְׁקֻוּ בַר	פֶּן יֵאָנֹף וְתֵאֲבֹדוּ דֶּרֶךְ
	כִּי יִבְעַר בְּמַעַט אָפוֹ	אֲשֶׁרִי כָּל חוֹסֵי בּוֹ:

תורה (א') ומלכות (ב') – הפתיח של ספר תהלים

Location

Location

Location

תורה

מלכות

על פי פרשת המלך דברים י"ז, יח-יט: וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מַלְפָּנָי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם: וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהָיו לְשֹׁמֵר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

רמב"ם הל' מלכים י"א, ד: ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' – הרי זה בחזקת שהוא משיח

א' א	אֲשֶׁר־יְהִי	אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בְּעֵצַת רָשָׁעִים
ב	וּבִדְרֹךְ חֲסָאִים לֹא עָמַד	וּבְמִוָּשֶׁב לְצִים לֹא יָשָׁב:
ג	כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חָפְצוֹ	וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה:
ד	וְהָיָה בָּעֵץ שְׁתוּל עַל פִּלְגֵי מַיִם	אֲשֶׁר פָּרִיו יִתֵּן בְּעֵתוֹ
ה	וְעָלָהּ לֹא יָבֹל	וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ:
ו	לֹא בֶן הָרָשָׁעִים	כִּי אִם בְּמִץ אֲשֶׁר תִּדְפְּנוּ רוּחַ:
ז	עַל בֶּן לֹא יִקְמוּ רָשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט	וְחֲסָאִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים:
ח	כִּי יוֹדֵעַ ה' דְּרֹךְ צְדִיקִים	וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאֲבֹד:

א' ב	א	לְמַה רָגַשׁוּ גוֹיִם	וּלְאַמִּים יִהְיֶה רִיק:
ב	ב	יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ	וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד
ג	ג	עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ:	וְנִשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ:
ד	ד	נִנְתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ	אֲדָנִי יִלְעַג לָמוֹ:
ה	ה	יּוֹשֵׁב בְּשָׂמִים יִשְׁחַק	וּבַחֲרוֹנוֹ יִבְהַלְמוּ:
ו	ו	אֹז יִדְבֵּר אֱלִימוֹ בְּאָפוֹ	עַל צִיּוֹן הָר קָדְשִׁי:
ז	ז	וְאֲנִי נֹסֶכְתִּי מִלְכֵי	ה' אָמַר אֵלַי
ח	ח	אֲסַפְּרָה אֶל חֹק	אֲנִי הָיִים יִלְדֵּתִיךְ:
ט	ט	בְּנֵי אֶתֶּה	וְאֶתְּנֶה גוֹיִם נַחֲלָתְךָ:
י	י	שָׁאֵל מִמֶּנִּי	כִּכְלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִים:
יא	יא	וְאֶחָדָךְ אֶפְסִי אֶרֶץ:	הַנֹּסְרוֹ שְׁפָטִי אֶרֶץ:
יב	יב	תִּרְעַם בְּשֹׁבֶט בָּרָזָל	וְגִילּוֹ בְּרָעָה:
יג	יג	וְעֵתָה מְלָכִים הִשְׁכִּילוּ	פֶּן יֵאָנֹף וְתֵאֲבֹדוּ דְרֹךְ
יד	יד	עָבְדוּ אֶת ה' בִּירְאָה	אֲשֶׁר־יְהִי כָּל חוֹסֵי בּוֹ:
טו	טו	נִשְׁקֻוּ בַר	
טז	טז	כִּי יִבְעַר בְּמַעֲט אָפוֹ	

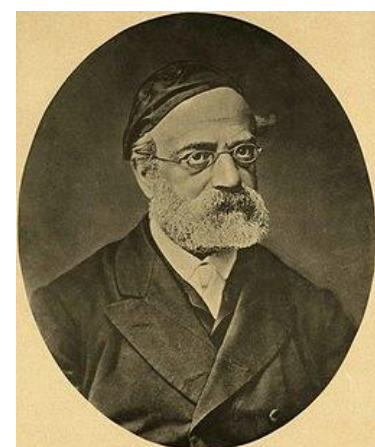
Bz 46 (2002) 25-47

»Mose segnete Israel mit אֲשֵׁרֵךְ, und
David segnete Israel mit אֲשֵׁרֵי« (MTeh 1,2) ✓

Psalm 1 und der Psalter im rabbinischen Midrash
zu den Psalmen (MTeh 1)

Von *Therese Hansberger*, Münster

Das obige Zitat aus dem späten rabbinischen Midrashwerk zu den Psalmen, Midrash Tehillim (MTeh),¹ hat neben wenigen anderen aus dem gleichen Kontext seinen Weg in neuere Forschungsbeiträge zu Ps 1 gefunden, die die hermeneutische Schlüsselfunktion des Torapsalms 1 als programmatische Eröffnung des Psalters herausgearbeitet haben.² Diese Stellen werden als pointierter Beleg für eine jüdisch-rabbinische Auslegungstradition angeführt, die eine vermutlich bereits von der Endredaktion des protomasoretischen Psalters intendierte Parallelisierung von Pentateuch und Psalter³ als solche rezipiert haben soll. Tatsächlich wird die einander entsprechende Fünfteilung der Bücher hier im Zusammenhang mit der Auslegung zu Ps 1 ebenso ausgesagt wie die enge Anbindung des Psalters Davids an die Tora des Mose (MTeh 1,2.5). Als Textzusammenhang ist MTeH 1 bislang freilich nicht unter-

יהושע א', ח: לא ימוש ספר התורה הזה מפיק
והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות בכל
הכתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל

א', ב-ג: כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה
יומם ולילה... וכל אשר יעשה יצליח:
מ', ח: ...במגילת ספר כתוב עלי

תורת משה

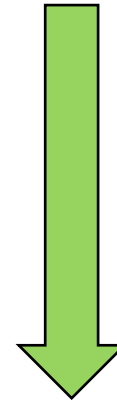
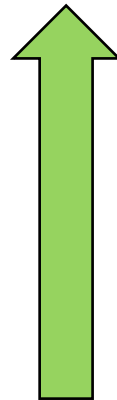
ומסירתו ליהושע תלמידו
"משה קיבל תורה מסיני
ומסרה ליהושע..." (מסכת אבות)

פתיחה של הנביאים

מלאכי ג', כב: זכרו תורת משה
עבדי אשר צויתי אותו בחרב על
כל ישראל חקים ומשפטים:

תורת המשורר –
על פי בחירתו
והתבוננותו

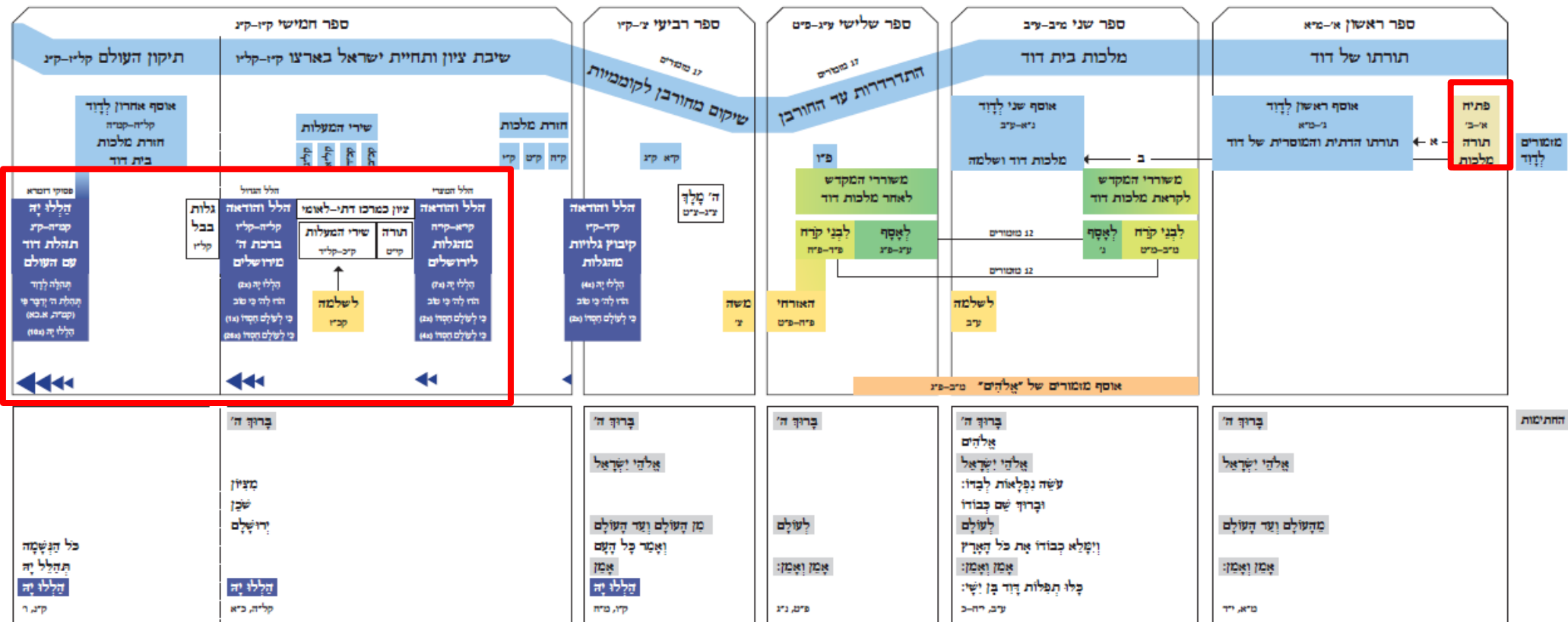
פתיחה של הכתובים

Inter-textuality

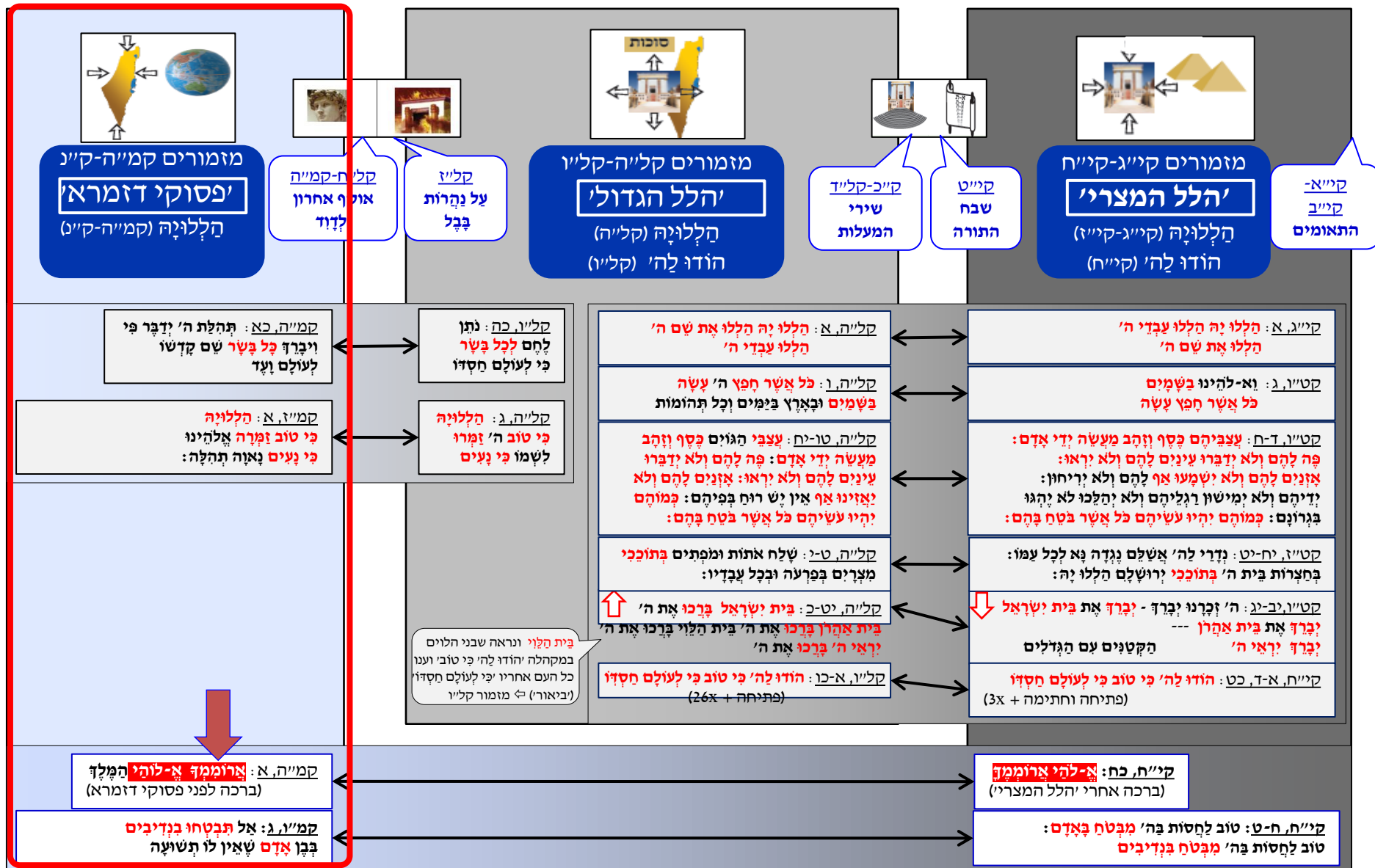
A black and white portrait of a man with a full, dark beard and mustache. He is wearing a dark, fur-trimmed hat. The background is dark and indistinct.

חלק ראשון (א'-פ"ט) – מלכות בית דוד בימי בית ראשון

שבת קי"ח ע"ב: אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום.
איני? והאמר מר: הקורא הלל בכל יום – הרי זה מחרף ומגדף? כי קאמרינן – בפסוקי דזמרא.

אוספים של "הלל" בספר תהלים

אוספים של "הלל" בספר תהלים

שבת קי"ח ע"ב: אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי **הלל בכל יום**.
 איני והאמר מר: הקורא **הלל בכל יום** - הרי זה **מחרף ומגדף**?
 כי קאמרינן - בפסוקי דזמרא.

תהלים מ"ד, ט-יז:
 יִאֲלֹהִים הַלְלֵנוּ כָּל הַיּוֹם וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נִוְדָה סֶלָה:
 אִף זִנְחָת וּתְכַלִּימֵנוּ וְלֹא תֵצֵא בְּעִבְאוֹתֵינוּ:
 תְּשִׁיבֵנוּ אַחֲרֵי מְנִי צָר וּמִשְׁנֵאֵינוּ שָׁסוּ לָמוֹ...
כָּל הַיּוֹם כָּל־מִתִּי נִגְדִי וּבִשְׁת פָּנַי כִּסְתָּנִי:
 מִקּוֹל **מִחְרָף וּמִגְדָּף** מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתִּנְקָם:

תהלים קמ"ה, א-ב: **תְּהַלֵּה לְדָוִד**
 אֲרֹמְמֶךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ
 וּאֲבָרְכֶךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאֶהְלֵלֶךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

(שבת וחגים): **נשמת כל** חי תברך את שמך ה' א-להינו. ורוח כל **בשר** תפאר ותרום זכרך **מלכנו** תמיד... שוכן עד **מרום** וקדוש שמו. וכתוב רננו צדיקים בה'. לישרים נאווה תהלה: בפי ישרים תתהלל. ובדברי צדיקים תתברך. ובלשון חסידים תתרום. **ובקרב קדושים תתקדש: ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל.** ברנה יתפאר שמך **מלכנו** בכל דור ודור. שכן חובת כל היצורים. לפניך ה' א-להינו וא-להי אבותינו. להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלם **על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך ישתבח שמך לעד מלכנו.** הא-ל **המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ.** כי לך נאה ה' א-להינו וא-להי אבותינו: שיר ושבחה הלל ומרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה ותפארת **קדשה ומלכות.** ברכות והודאות מעתה ועד עולם. ברוך אתה ה'. א-ל **מלך גדול** בתשבחות. א-ל ההודאות אדון הנפלאות (בורא **כל הנשמות**, רבון כל המעשים) הבוחר בשירי זמרה. **מלך א-ל חי העולמים:**

ברוך שאמר והיה העולם
... ברוך אתה ה' א-להינו
מלך העולם. הא-ל האב
הרחמן המהלל בפי עמו.
משבח ומפאר בלשון
חסידיו ועבדיו. ובשירי דוד
עבדך. נהללך ה' א-להינו
בשבחות ובזמירות. נגדלך
ונשבחה ונפארה ונזכיר
שמך **ונמליכך מלכנו**
א-להינו. יחיד חי
העולמים. מלך משבח
ומפאר עדי עד שמו
הגדול: ברוך אתה ה' **מלך**
מהלל בתשבחות:

ברוך
אתה ה'
א-להינו
מלך
העולם.
אשר
קדשנו
במצותיו
וצונו
לקרא
את
ההלל:
יהללך ה' א-להינו על
מעשיך. וחסידך צדיקים
עושי רצונך. וכל עמך
בית ישראל. ברנה יודו
ויברכו וישבחו ויפארו
וירוממו ויעריצו ויקדישו
וימליכו את שמך מלכנו.
כי לך טוב להודות.
ולשמך נאה לזמר. כי
מעולם ועד עולם אתה
א-ל: **ברוך אתה ה'**
מלך מהלל בתשבחות:

גרי"ד סולובייציק "שיעורים לזכר אבא מארי"

קִנְיֵה הַלְלוּיָהּ׃ הַלְלוּ אֱלֹהֵי בְּקִדְשׁוֹ׃ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזָו׃
הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ׃ הַלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדָלוֹ׃ הַלְלוּהוּ בְּתִקְוֵה
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִגְבַּל וּבְכֹזֶר׃ הַלְלוּהוּ בְּתִתְּחֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֲנָב׃ הַלְלוּהוּ בְּצִלְצֻלֵי שִׁמְעַה הַלְלוּהוּ בְּצִלְצֻלֵי
תְרוּעָה׃ כָּל הַנְּשָׁמָה תִּתְהַלֵּל יְיָ הַלְלוּיָהּ׃ כִּי ה' תִּיְיָהּ׃

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן׃ וְאַמֵּן׃ בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֶׁבֶן
יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ׃ בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדּוֹ׃ וּבָרוּךְ יֵשֶׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם
וַיִּמְלֹא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן׃ וְאַמֵּן׃

TORAH in MOTION

Rabbi Jay &
Ilana Kelman

פרשנות הקשרית – ניצוצות במקורות חז"ל

- א. מדרש תהלים ג' – ספר תהלים כספר על פי סמיכות פרשיות
- ב. קידושין ל' ע"א – חציו של ספר תהלים
- ג. ראש השנה י"ז ע"ב: ה' ומשה רבנו – מתפללים בעד עם ישראל
- ד. משנה תמיד: "מזמור שיר לעתיד לבא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"
- ה. מדרש תהלים א' וע"ח: תורת משה ⇔ תהלים של דוד
- ה. מזמור א'–ב' "פרשה חביבה על דוד" כפתיח לכל הספר
- ו. שבת קי"ח ע"ב "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום"
- ז. "ושם דרך" (מזמור נ') –
- ח. "דוד שהקים עולה של תשובה" (מזמור נ"א)
- ט. ירושלמי: "מַחְרִיז דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים לְכַתּוּבִים"
- י. סיכום ודיון

חומר
באתר
לדיון

www.tehillim.org.il

Beni Gesundheit

Beni.gesundheit@tehillim.org.il

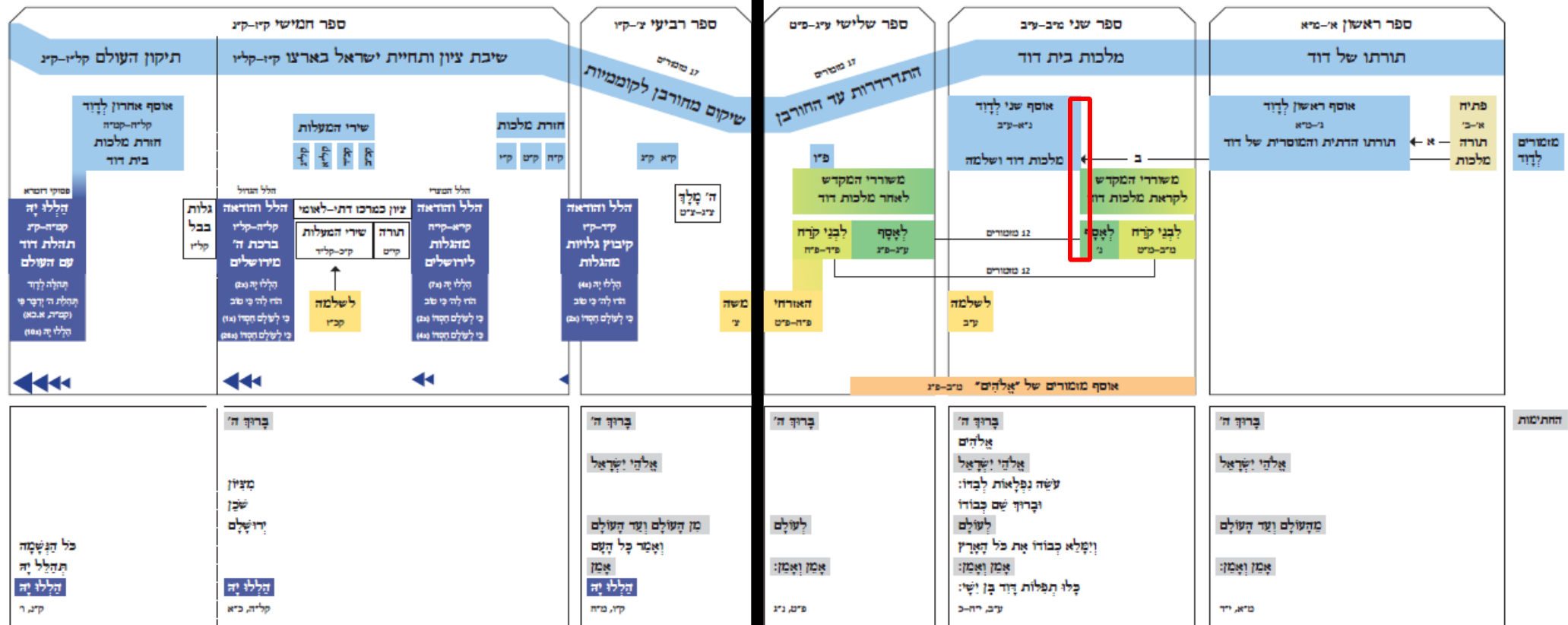

חלק שני (צ'-ק"ט) – שיבת ציון, חזרת מלכות דוד וגאולת העולם

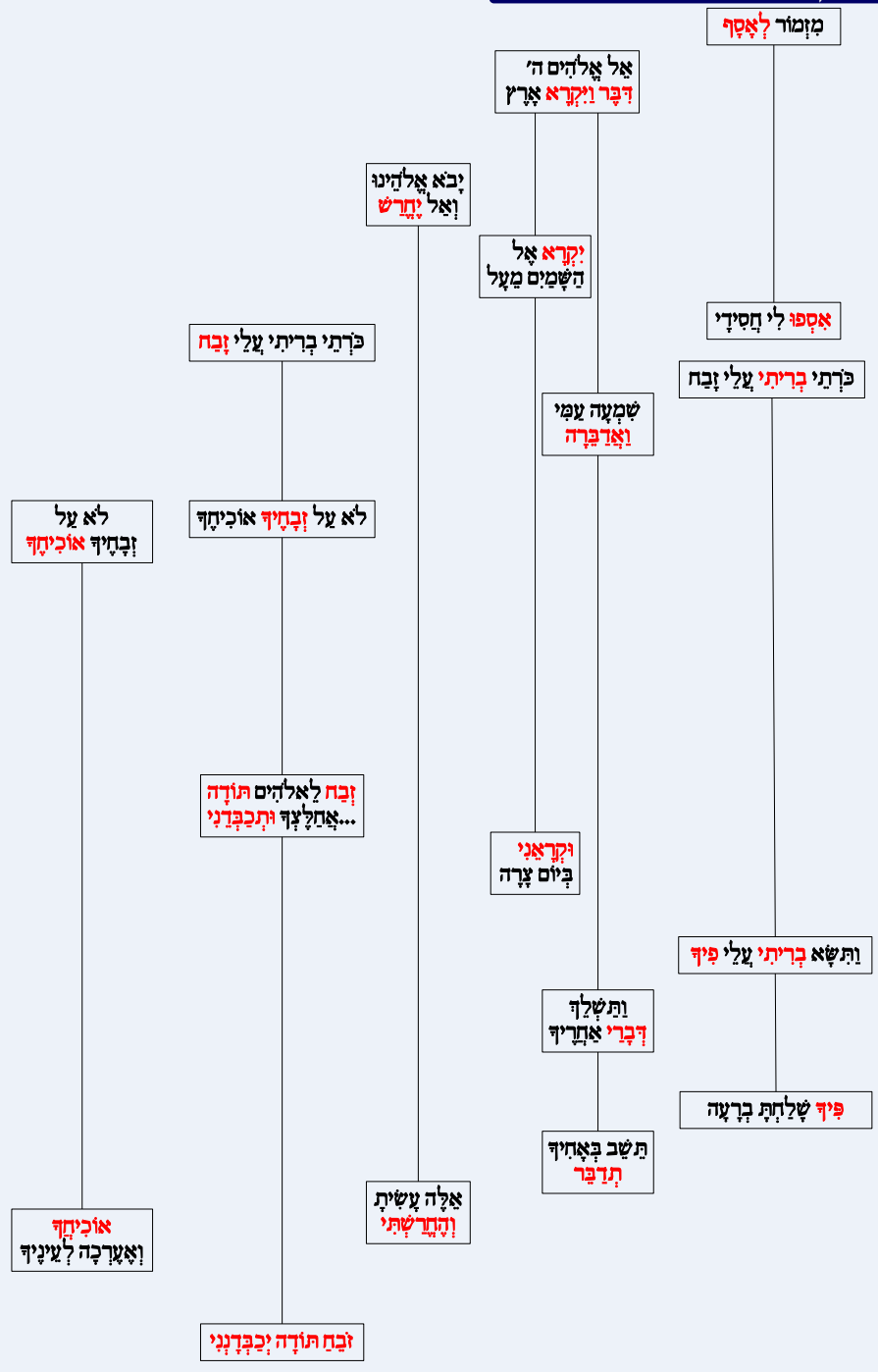

חלק ראשון (א'-פ"ט) – מלכות בית דוד בימי בית ראשון

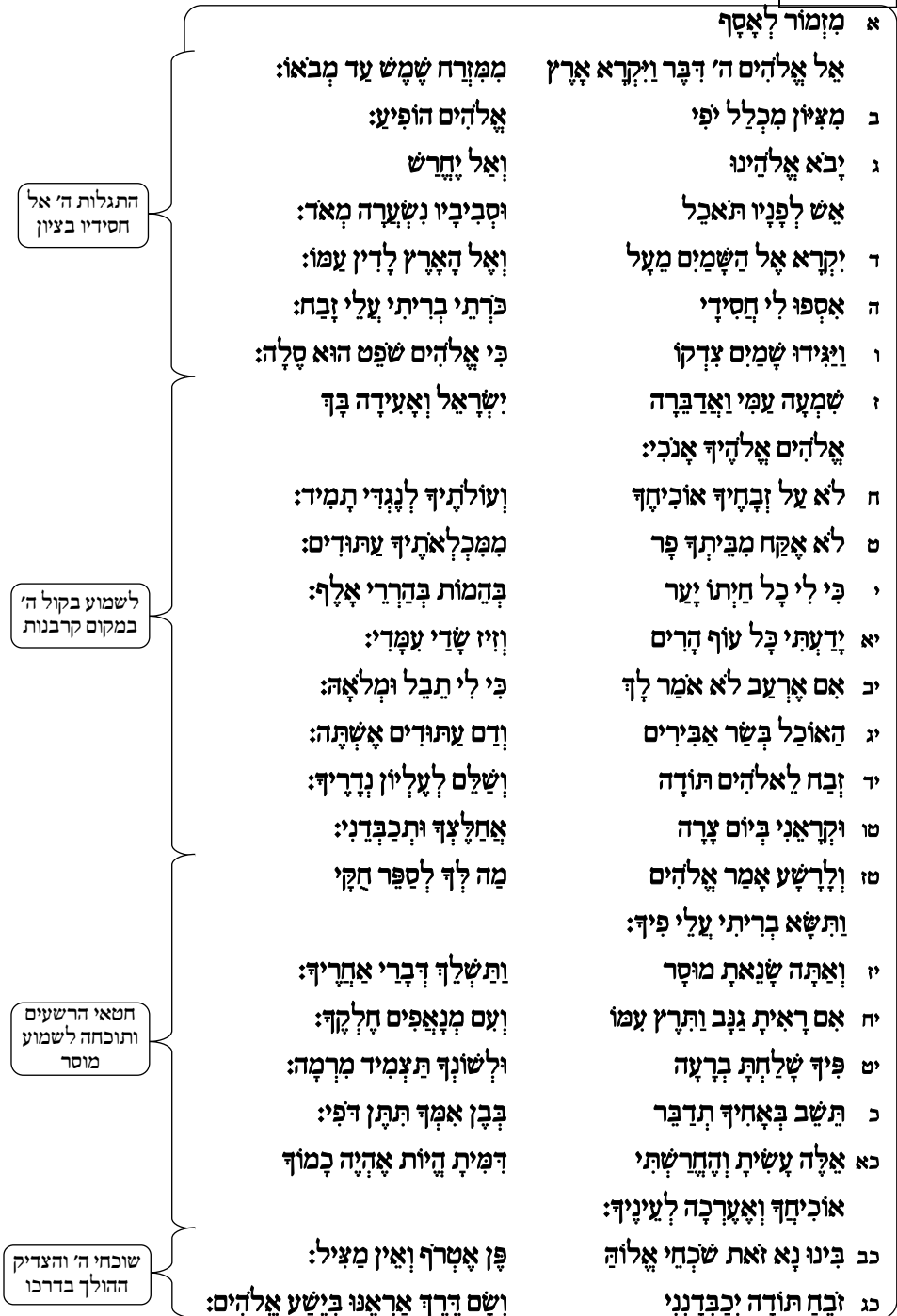

1. **החתימות** מחלקות את ספר תהלים לחמישה ספרים: הראשון מציג את תורת הדתית של דוד, והשני את מלכותו; חתימת הספר השני: **כל תפלות דוד בן ישי** (ע"ב, כ) מציינת את סוף תיאור מלכות דוד ההיסטורית. חתימת הספר השלישי מקצרת עקב החרבן המתואר במזמור האחרון (פ"ט). בחתימת הספר הרביעי מתווסף **כל העם** אשר מסיף דברי הללו יחד לקראת קיבוץ גלויות ותחיית ישראל בארצו בימי שיבת ציון, כפי שמתואר לאורך הספר החמישי.
2. **מזמורי דוד** מעצבים את ספר תהלים, כי הוא מהווה מודל השראה לדור שיבת ציון. רוב המזמורים והציגונים הביוגרפיים מופיעים בשני הספרים הראשונים ומתארים את חייו, אך יחד מלך ישראל חי וקים וכדמות נבואית משיחית הייחוס לְדָוִד מופיע ח"י פעמים בספרים הבאים בהדרגה (1+2+3+4=8); בסוף הספר הכותרת הכפולה **תהלה לְדָוִד** (קמ"ה) מחברת בין האוסף האחרון לְדָוִד (קל"ח-קמ"ה) ובין מזמורי הָלְלוּ יְהוָה האחרונים החותמים את כל ספר תהלים (קמ"ה-ק"ט).
3. **הפתוח (א'-ב')** מעמיד בראש הספר את המוטיביות לתורה (א') המשיבת עם מלכות ישראל בציון (ב'). האוסף הראשון לְדָוִד מפרט את משנתו התורנית של דוד, והאוסף השני את מלכות דוד ושלמה. **האוסף השני לְדָוִד** פותח עם תוכחת נתן הנביא את דוד אחרי חטאו עם בת שבע, ודוד מתפלל: **אל תְּשַׁלְּכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ** (נ"א, ג). בסוף האוסף, דוד הוקן מתפלל באותו נוסח: **אל תְּשַׁלְּכֵנִי לְשֵׁת זָקְנָה** (ע"א, ט) וכן מעביר את מלכותו לשלמה בנו (ע"ב, א). מסגרת זו תואמת את הסיפור בספר שמואל: אחרי תוכחת נתן הנביא, דוד חזר בתשובה מחטאו עם בת שבע ונולד להם שלמה כיווש העצר (שמואל ב י"ב, כד-כה).
4. **באוסף המזמורים בשם אֱלֹהִים (מ"ב-פ"ט)** שם זה מציג יותר מאשר שמונה אחרים, כי חלק זה מתמקד בהנהגתו הכללית את העולם במידת הדין ובתיאור מלכות ישראל וחרבנה. מסוף הספר הרביעי **מזמורי הלל והודאה** מהווים בריח מרכזי בעיצוב הספר ומתארים באופן הדרגתי את גאולת ישראל בימי שיבת ציון ולעתיד לבא: קיבוץ גלויות (ק"ט, מו; ק"י, ג), חזרה לישראלים (קמ"ט, יח-טו; ק"ח, יט-כו); בריח תורה (קמ"ט) ובניין ציון (קמ"ב-קל"ד) מובילים להלל והודאה לה' על גאולת בני ציון, יחד עם כל אשר (קל"ה-קל"ו). לאור קינת בני העולה (קל"ז) הספר נוחתם בהבטחה לשיבת מלכות דוד ומלכות ה' (קל"ח-קמ"ה) המובילה לחזן גאולה לאומי ואוניברסלי (קמ"ה-ק"ט).
5. **הפתוח (א'-ב')** מעמיד בראש הספר את המוטיביות לתורה (א') המשיבת עם מלכות ישראל בציון (ב'). האוסף הראשון לְדָוִד מפרט את משנתו התורנית של דוד, והאוסף השני את מלכות דוד ושלמה. **האוסף השני לְדָוִד** פותח עם תוכחת נתן הנביא את דוד אחרי חטאו עם בת שבע, ודוד מתפלל: **אל תְּשַׁלְּכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ** (נ"א, ג). בסוף האוסף, דוד הוקן מתפלל באותו נוסח: **אל תְּשַׁלְּכֵנִי לְשֵׁת זָקְנָה** (ע"א, ט) וכן מעביר את מלכותו לשלמה בנו (ע"ב, א). מסגרת זו תואמת את הסיפור בספר שמואל: אחרי תוכחת נתן הנביא, דוד חזר בתשובה מחטאו עם בת שבע ונולד להם שלמה כיווש העצר (שמואל ב י"ב, כד-כה).

חלוקת המזמור ושירשורים פנימיים

מזמור נ'

התגלות ה' אל חסידיו בציון

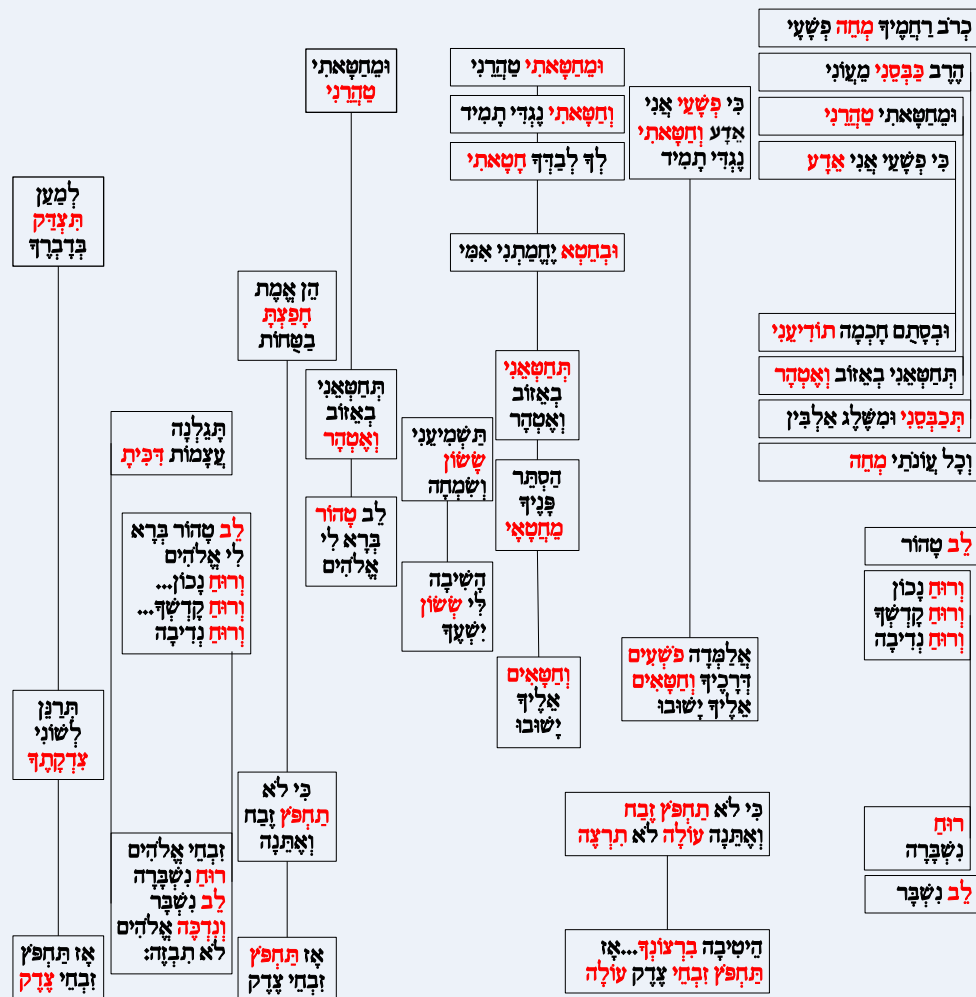
לשמוע בקול ה' במקום קרבנות

חטאי הרשעים ותוכחה לשמוע מוסר

שוכחי ה' והצדיק ההולך בדרכו

חלוקת המזמור ושירשורים פנימיים

כָּבֹוא אֵלָיו נָתַן הַנְּבִיא כְּאֲשֶׁר **כָּא** אֵל בֵּת שֶׁבַע

מזמור נ"א

פתיח:
חטא דוד
בת שבע

כפרה
וטהרה
מהחטא
בעבר

טהרה
לבריאה
חדשה
לעתיד

חזון
העתיד

לְמַנְצַח מִזְמוֹר לְדָוִד:	
בָּבֹא אֵלָיו נָתַן הַנְּבִיא	כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּת שָׁבַע:
חֲנִי אֱלֹהִים בְּחֶסֶדְךָ	כָּרֵב רַחֲמֶיךָ מִחַה פְּשָׁעֵי:
הָרֵב בְּכֶסֶּנִּי מַעֲוִי	וּמַחְטָאֵי טִהַרְנִי:
כִּי פְשָׁעִי אָנִי אָדַע	וַחֲטָאתִי נִגְדִי תִמְיֵד:
לֵךְ לְבִדְךָ חֲטָאתִי	וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי
לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדִבְרְךָ	תִּזְכֶּה בְּשִׁפְטֶיךָ:
הֵן בְּעֹזֶן חוֹלָלְתִּי	וּבְחַטָּא יַחְמִתֵּנִי אָמִי:
הֵן אָמַת חִפְצָת בִּטְחוֹת	וּבִקְסָתִם חֲכָמָה תּוֹדִיעֵנִי:
תַּחֲטָאֲנִי בְּאִזּוֹב וְאַטְהֶר	תְּכַבֶּסֶנִּי וּמִשְׁלֵג אֶלְבִּין:
תִּשְׁמִיעֵנִי שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה	תִּגְלֶנָּה עֲצֻמוֹת דָּבִית:
הִסְתַּר פָּנֶיךָ מִחֲטָאִי	וְכָל עֲוֹנָתִי מִחַה:
לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים	וְרוּחַ נָכוֹן חִדַּשׁ בְּקִרְבִּי:
אַל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלִּפְנֶיךָ	וְרוּחַ קֹדֶשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי:
הִשִּׁיבָה לִּי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ	וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי:
אַל־תִּמְדָּה פְּשָׁעִים דִּרְכֶּיךָ	וַחֲטָאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ:
הַצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תִשׁוּעָתִי תִרְנֶן לְשׁוֹנִי צִדְקָתְךָ:	
אֲדַנִּי שִׁפְתֵי תִפְתַּח	וּפִי יַגִּיד תִּהְלִלְתְּךָ:
כִּי לֹא תַחֲפֹץ זָבַח וְאַתָּנָה	עֹלָה לֹא תִרְצֶה:
זָבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה	לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:
הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן	תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם:
אֲזִי תַחֲפֹץ זָבַחִי צִדְק עֹלָה וְכִלְיִל אֲזִי יַעֲלוּ עַל מִזְבֵּחַ פְּרִים:	

סמיכות המזמור בספר תהלים	
נ/ו: וַיִּגִּידוּ שְׁמִים צְדָקוֹ כִּי אֱלֹהִים שַׁפֵּט הוּא סֵלָה	נ"א, ו: לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדִבְרֶךָ תִּזְכָּה בְּשִׁפְטֶךָ
נ/ח: וְעוֹלָתֶיךָ לְנִגְדֵי תַמִּיד	נ"א, ה: וְחַטָּאתִי נִגְדֵי תַמִּיד
נ/ח-ט: לֹא עַל זְכוּתִי אֶכְיֹד וְעוֹלָתֶיךָ לְנִגְדֵי תַמִּיד: לֹא אֶקַּח מִבֵּיתֶךָ פָּרִים	נ"א, כא: אֲזִי תַחֲפֹץ זְכוּתִי צְדָק עוֹלָה וְכִלְיִל אֲזִי יַעֲלוּ עַל מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים
נ/יט: פִּיךָ שָׁלַחַת בְּרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ תַּצְמִיד מְרָמָה:	נ"א, טז-יז: תִּרְנֶנָּה לְשׁוֹנִי צִדְקָתֶךָ: אֲדֹנָי שַׁפְתֵי תַפְתַּח וּפִי יִגִּיד תִּהְלִתֶךָ:
נ/ו.ח: וַיִּגִּידוּ שְׁמִים צְדָקוֹ...לֹא עַל זְכוּתִי אֶכְיֹד	נ"א, כא: ... אֲזִי תַחֲפֹץ זְכוּתִי צְדָק
נ/כג: זָכַח תּוֹדָה יִכְבְּדֶנְנִי וְשֵׁם דְּרָדךָ אֲרַאנִי בְּיִשְׁעֵי אֱלֹהִים:	נ"א, יד-טז: הִשְׁיִבָה לִי שִׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ... אֲלַמְּדָה פִּשְׁעִים דְּרָכֶיךָ

קשרים עם ספרים אחרים

שמות ל"ד, ו-ט: וַיַּעֲבֹד ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֱמֻנָה: נֶצַח חֶסֶד לְאֵלִים נֶשֶׁא עוֹן וְפִשְׁעֵי וְחַטָּאָה...

במדבר י"ט, יז-יט: וְלִקְחוּ לְשֹׁמֵר מַעֲשֵׂי שְׁרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים אֵל כָּלִי: וְלָקַח אֹזֹב וְטָבַל בְּמִים אִישׁ טָהוֹר... וְחָטְאוּ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וּכְבָּס בְּגָדָיו וְרוּחַץ בְּמִים וְשָׁהַר בְּעָרֵב:

שמואל ב' י"ב, ט.יג.כב: מְדוּעַ בְּזִיתָ אֶת דְּבַר ה' לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי אֶת אֹרֵיחַ הַחַיִּי הַכִּיתָ בַּחֶרֶב... וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל נָתַן חַטָּאתִי לָהּ... כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדֵעַ וְחַנּוּנִי ה' וְחֵי הַיֶּלֶד...

שמואל ב' ט"ז, ז: וְכַח אָמַר שְׁמַעִי בְקִלְלוֹ צֹא צֹא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל דְּבַה"י א' כ"ה, ח: וַיְהִי עָלָי דְּבַר ה' לֵאמֹר דָּם לְרַב שִׁפְכָתָ וּמִלְחָמוֹת גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לֹא תִבְנֶה בֵּית לְשָׁמִי כִּי דְמִים רַבִּים שִׁפְכָתָ אֶרֶץ לִפְנֵי

ישעיהו א', יח: לִכּו נָא וְנִכְחַתָּ יֹאמַר ה' אִם יִהְיֶה חַטָּאִיכֶם בְּשָׁנִים בְּשָׁלֹג יִלְבִּינוּ

ישעיהו מ"ג, כה; מ"ד, כב: אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַן וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר.... מַחֲיִיתִי כָעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכָעֲנַן חַטָּאוֹתֶיךָ שׁוֹכָה אֱלֹהִי כִּי גֹאֲלִיתֶיךָ...

תהלים נ"א, ג-ה: חַנּוּנִי אֱלֹהִים בְּחַסְדֶּךָ כָּרַב רַחֲמֶיךָ מְחָה פִּשְׁעֵי: הָרַב בְּכַסְתִּי מַעֲשֵׂי וּמַחְטָאתִי טָהַרְנִי: כִּי פִשְׁעִי אָנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדֵי תַמִּיד:

תהלים נ"א, ט: תַּחֲטָאֲנִי בְּאֹזֶב וְאַטְהַר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשְׁלַג אֲלַבִּין:

תהלים נ"א, ג.ו.ז: חַנּוּנִי אֱלֹהִים בְּחַסְדֶּךָ... לָךְ לְבַדְּךָ חַטָּאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי... לֵב נִשְׁכָּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה...

תהלים נ"א, טז: הַצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים

תהלים נ"א, ט: תַּחֲטָאֲנִי בְּאֹזֶב וְאַטְהַר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשְׁלַג אֲלַבִּין

תהלים נ"א, ג.ה.יא.טז: מְחָה פִּשְׁעֵי... וְחַטָּאתִי ... וְכָל עֲוֹנֹתִי מְחָה... וְחַטָּאִים אֲלִיךָ יְשׁוּבִי

פירוש רש"י למזמור נ', כג:

"ושם **דרך** – **השב** אלי **מלמד** ושם **דרך** **לחוטאים** **לשוב**,
אני אראנו ביסע רב".

תהלים נ"א, טו:

"**אַלְמֶדָה** פְּשָׁעִים **דְּרָכֶיךָ** **וְחַטָּאִים** אֵלֶיךָ **יָשׁוּבוּ**".
פירוש רש"י: "ממני ילמדו וישובו, אם יראו שתסלח לי",

ואמר רבי יהושע בן לוי: כל השם אורחותיו
בעולם הזה – זוכה ורואה בישועתו של
הקב"ה – שנאמר: וְשֵׁם דְּרֹךְ אֲרָאֲנוּ בְּיֵשַׁע
אֶל־לִהְיוֹת (תהלים נ', כג) – אל תקרי וְשֵׁם
אלא וְשֵׁם דְּרֹךְ.

מועד קטן ה' ע"א

אמר רבי שמעון בן פזי:
רמז לציון קברות מן
התורה מניין? ... רבינא
אמר: 'ישם דרך ארצנו
בישע א-להים' (תהלים
נ', כג).

אמר רבי יהושע בן לוי:
כל השם אורחותיו – זוכה
ורואה בישועתו של
הקדוש ברוך הוא,
שנאמר 'ישם דרך'
(תהלים נ', כג) – אל
תקרי 'ישם' אלא 'ישם
דרך – ארצנו בישע
א-להים'.

סוטה ה' ע"ב

אמר רבי יהושע בן לוי: בא וראה כמה
גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שבשעה
שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה –
שכר עולה בידו, מנחה – שכר מנחה בידו,
אבל מי שדעתו שפלה, מעלה עליו הכתוב
כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, שנאמר:
'זבחי א-להים רוח נשפרה...' (תהלים נ"א,
יט); ולא עוד, אלא שאין תפלתו נמאסת,
שנאמר: '...לב נשפר ונדפה א-להים לא
תבזה' (תהלים נ"א, יט);
ואמר רבי יהושע בן לוי: כל השם אורחותיו
בעולם הזה – זוכה ורואה בישועתו של
הקב"ה – שנאמר: 'ישם דרך ארצנו בישע
א-להים' (תהלים נ', כג) – אל תקרי 'ישם'
אלא 'ישם דרך'.

סנהדרין מ"ג ע"ב

אמר רבי יהושע בן לוי: כל הזובח את יצרו
ומתודה עליו, מעלה עליו הכתוב כאילו
כיבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמים,
העולם הזה והעולם הבא, דכתיב 'זבח
תודה יכבדנני' (תהלים נ', כג).

ואמר רבי יהושע בן לוי: בזמן שבית
המקדש קיים, אדם מקריב עולה – שכר
עולה בידו, מנחה – שכר מנחה בידו. אבל
מי שדעתו שפלה – מעלה עליו הכתוב
כאילו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר:
'זבחי א-להים רוח נשפרה...' (תהלים
נ"א, יט); ולא עוד, אלא שאין תפלתו
נמאסת, שנאמר: '...לב נשפר ונדפה
א-להים לא תבזה' (תהלים נ"א, יט).

מועד קטן ה' ע"א

ואמר רבי יהושע בן לוי:

כל השם אורחותיו –

זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא,

שנאמר: 'וְשֵׁם דְּרֶךְ' (תהלים נ', כג) –

אל תקרי 'וְשֵׁם' אלא 'וְשֵׁם דְּרֶךְ אֲרָאָנוּ בְּיֵשַׁע אֶל־הֵימָּן'.

סוטה ה' ע"ב

ואמר רבי יהושע בן לוי:

כל השם אורחותיו בעולם הזה –

זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה –

שנאמר: 'וְשֵׁם דְּרֶךְ אֲרָאָנוּ בְּיֵשַׁע אֶל־הֵימָּן' (תהלים נ', כג)

– אל תקרי 'וְשֵׁם' אלא 'וְשֵׁם דְּרֶךְ'.

שמונה פרקים לרמב"ם פרק ד

"... וכאשר יהיה האדם שוקל פעולותיו תמיד, ומכוון לאמצען - יהיה במדרגה העליונה ממדרגות בני האדם, ובזה יתקרב אל ה' וישיג מה שאצלו, וזוהי השלמה שבדרכי העבודה. וכבר זכרו החכמים זה הענין, ואמרו עליו בזו הלשון: "כל השם ארחותיו - זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה, שנאמר: 'וְשֵׁם דְּרֶךְ אֲרָאָנוּ בְּיֵשַׁע אֶל־הֵימָּן' (תהלים נ', כג) - אל תקרי: 'וְשֵׁם דְּרֶךְ' אלא: 'וְשֵׁם דְּרֶךְ'. ושומה היא ההערכה והאומדן..."

רמב"ם הלכות דעות פ"א ה"ד

הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית, כדי שיהא שלם בגופו, כיצד? לא יהא בעל חמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני, לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם אחרת ...

מועד קטן ה' ע"א

אמר רבי יהושע בן לוי:

כל השם אורחותיו –

זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא,

שנאמר **וְשֵׁם דְּרֹךְ** (תהלים נ', כג) –

אל תקרי וְשֵׁם אלא וְשֵׁם דְּרֹךְ אֲרָאָנוּ בִּישׁוּעַ אֶל־הַיָּם.

סוטה ה' ע"ב

ואמר רבי יהושע בן לוי:

כל השם אורחותיו **בעולם הזה** –

זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה –

שנאמר: וְשֵׁם דְּרֹךְ אֲרָאָנוּ בִּישׁוּעַ אֶל־הַיָּם (תהלים נ', כג)

– אל תקרי וְשֵׁם אלא וְשֵׁם דְּרֹךְ.

פירוש רש"י למזמור נ', כג:

"וּשְׁם דֶּרֶךְ – הַשֵּׁם אֵלֵי מַלְמַד וּשְׁם דֶּרֶךְ לַחוּטָאִים לְשׁוֹב, אני אראנו בישע רב".

תהלים נ"א, טו:

"אֲלַמְּדָה פְּטָעִים דְּרִכֶּיךָ וַחֲטָאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ".
פירוש רש"י: "ממני ילמדו וישובו, אם יראו שתסלח לי",

בויקרא רבה (פר' צו פרשה ט):

וְשֵׁם דְּרֹךְ' - שהראה לשבים את הדרך... ד"א וְשֵׁם דְּרֹךְ' - אלו סופרים ומשנים שהן מלמדין את התינוקות באמונה...
ד"א וְשֵׁם דְּרֹךְ' - אלו שהן מדליקין נרות כדי להאיר בהם לרבים דאמר רשב"ל: שאול לא זכה למלוכה אלא ע"י שהיה זקנו מדליק נרות לרבים אמרו מבואות אפילות היו מביתו לבית המדרש והיה מדליק נרות בהם כדי להאיר בהם לרבים....

שפת אמת שמות פרשת וארא

והארץ נתן לבני אדם - הוא עבודת האבות ובנ"י. כמ"ש ארץ מגוריהם כו'. פי' להוציא מכח אל הפועל הקדושה שנמצא תוך הטבע ועי"ז זכו אח"כ אל התורה. דכ' ושם דרך אראנו בישע אלקים דרשו חז"ל המשים אורחותיו היינו ליישר דרכים המעוקמין כמו שרמזו חז"ל המדליק נרות במבואות האפלים זוכה לישועת אלקים.

מועד קטן ה' ע"א

אמר רבי יהושע בן לוי:

כל השם אורחותיו –

זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא,

שנאמר 'ושם דרך' (תהלים נ', כג) –

אל תקרי 'ושם' אלא 'ושם דרך אֲרָאנוּ בִישַׁע אֶל־הֵימ'.

סוטה ה' ע"ב

ואמר רבי יהושע בן לוי:

כל השם אורחותיו בעולם הזה –

זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה –

שנאמר: 'ושם דרך אֲרָאנוּ בִישַׁע אֶל־הֵימ' (תהלים נ', כג)

– אל תקרי 'ושם' אלא 'ושם דרך'.

מוסר אביך ומידות הראיה

"... אבל הדרכים ... מיוחדים בכל איש לפי טבעו ומצבו ושכלו ... כל אחד לפי ענינו דורש בזה דרך אחר מיוחד ומצוין ולזה ודאי דרושה בינה יתירה, שיבין מדברים אחדים כפי הבנתו בעניני התורה ודרכיה איך הם פועלים עליו לטובה ולקדושה, ללכת בדרך זה בעניינים הפרטיים אשר לו ... ואם יתן לבבו להתבונן יוכל כל אחד להשיג מטבע נפשו דרכי יושר רבים. וזהו ענין דברי חז"ל "כל השם אורחותיו בעוה"ז זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה"

(מועד קטן ה' ע"א).¹⁰⁷

TORAH in MOTION

Rabbi Jay &
Ilana Kelman

פרשנות הקשרית – ניצוצות במקורות חז"ל

- א. מדרש תהלים ג' – ספר תהלים כספר על פי סמיכות פרשיות
- ב. קידושין ל' ע"א – חציו של ספר תהלים
- ג. ראש השנה י"ז ע"ב: ה' ומשה רבנו – מתפללים בעד עם ישראל
- ד. משנה תמיד: "מזמור שיר לעתיד לבא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"
- ה. מדרש תהלים א' וע"ח: תורת משה ⇔ תהלים של דוד
- ה. מזמור א'–ב' "פרשה חביבה על דוד" כפתיח לכל הספר
- ו. שבת קי"ח ע"ב "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום"
- ז. "ושם דרך" (מזמור נ') –

ח. "דוד שהקים עולה של תשובה" (מזמור נ"א)
 ט. ירושלמי: "מַחֲרִיז דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים לְכַתּוּבִים"
 י. סיכום ודיון

חומר
באתר
לדיון

www.tehillim.org.il

Beni Gesundheit

Beni.gesundheit@tehillim.org.il

The Book of Psalms
Interpretation &
Teachings

בבלי מועד קטן ט"ז ע"ב: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
יונתן: מאי דכתיב "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על"
(שמואל ב כ"ג, א) נאם דוד בן ישי – שהקים עולה של תשובה

שמואל ב כ"ג, א: ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על משיח אלהי יעקב ונעים זמרות ישראל:

ראו עבודה זרה ד' ע"ב-ה' ע"א

דעת
אתר לימודי
יהדות ורוח
מכללת הרצוג

דוד בן ישי - מופת לבעלי תשובה

שמואל ב, יב-טז

יהודה אליצור

מתוך: תשובה ושבים (הגות - מאסף למחשבה יהודית, ג')

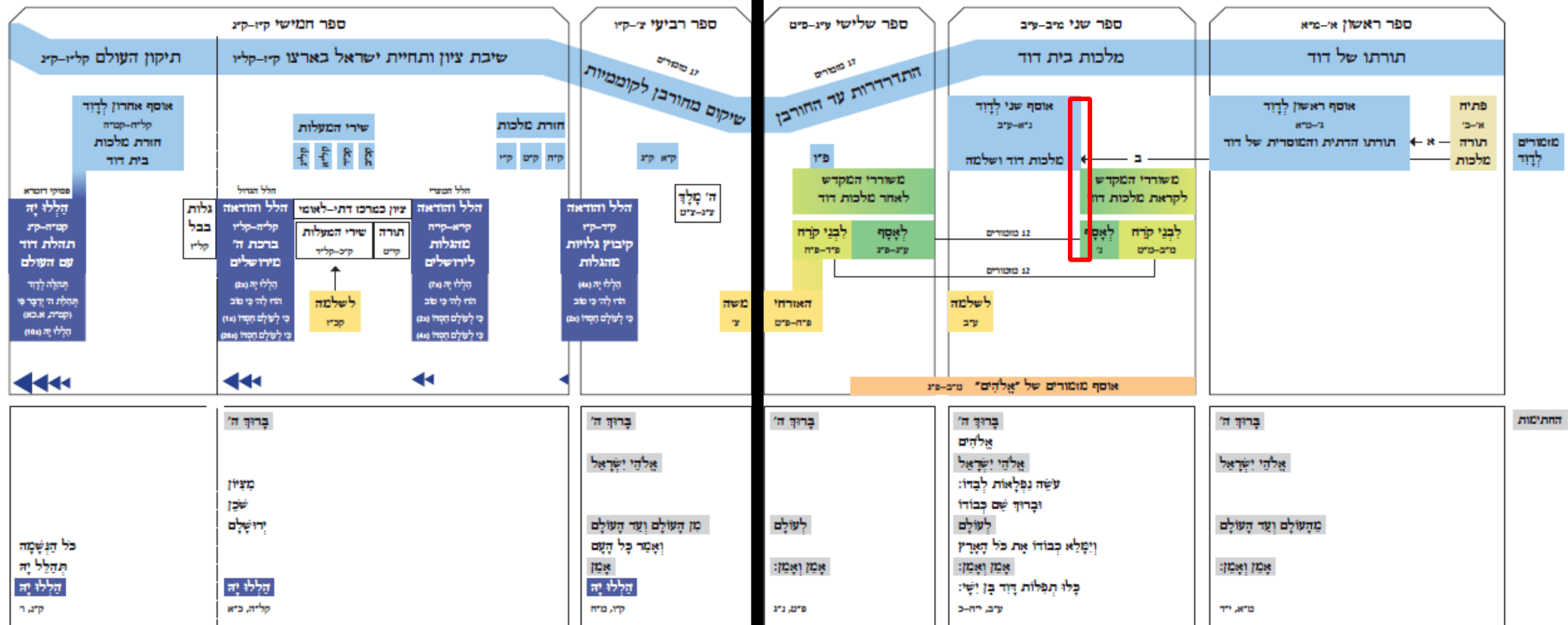
ירושלים, תש"ך

חלק שני (צ'-ק"ט) – שיבת ציון, חזרת מלכות דוד וגאולת העולם

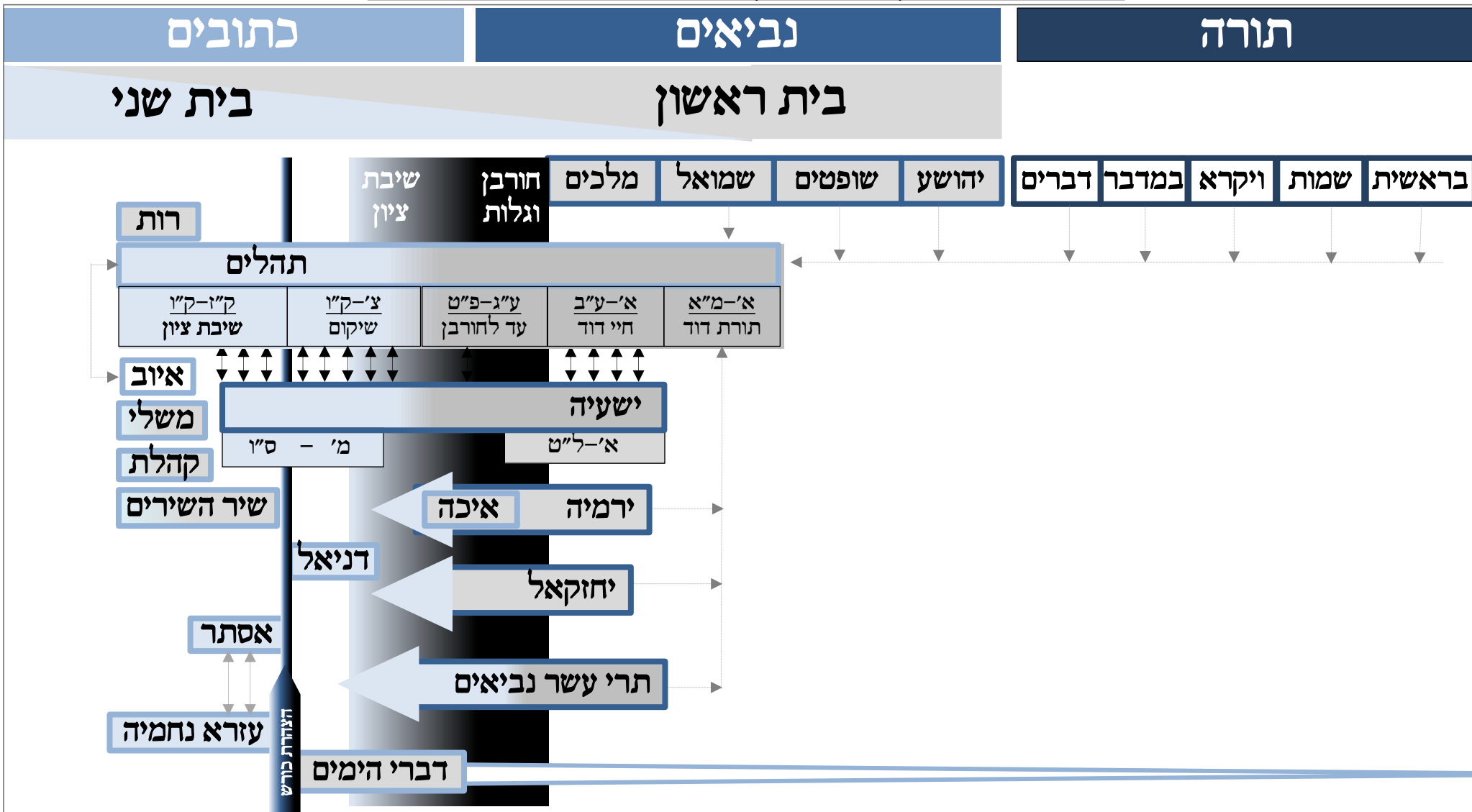

חלק ראשון (א'-פ"ט) – מלכות בית דוד בימי בית ראשון

1. החתומות מחלקות את ספר תהלים לחמישה ספרים: הראשון מציג את תורת הדתית של דוד, והשני את מלכותו; חתימת הספר השני: **כָּלֹ תַפְלוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי** (ע"ב, כ) מציינת את סוף תיאור מלכות דוד ההיסטורית. חתימת הספר השלישי מקצרת עקב החרבן המתואר במזמור האחרון (פ"ט). בחתימת הספר הרביעי מתווסף **כָּל הַקָּשָׁה** אשר מוסיף דברי הַלְלוּ יְהוָה לקראת קיבוץ גלויות ותחיית ישראל בארצו בימי שיבת ציון, כפי שמתואר לאורך הספר החמישי.
2. **מזמורי דוד** מעצבים את ספר תהלים, כי הוא מהווה מודל השראה לדור שיבת ציון. רוב המזמורים והציונים הביוגרפיים מופיעים בשני הספרים הראשונים ומתארים את חייו, אך ייחוד מלך ישראל חי וקיים וכדמות נבואית משיחית הייחוס לַדָּוִד מופיע ח"י פעמים בספרים הבאים בהדרגה: $(1+2+3+4+8)$; בסוף הספר הכותרת הכפולה תַּהֲלֵה לַדָּוִד (קמ"ה) מחברת בין האוסף האחרון לַדָּוִד (קל"ח-קמ"ה) ובין מזמורי הַלְלוּ יְהוָה האחרונים החתומים את כל ספר תהלים (קמ"ה-ק"ט).
3. **הפתוח (א'-ב')** מעמיד בראש הספר את המוטיביות לתורה (א') המשיבת עם מלכות ישראל בציון (ב'). האוסף הראשון לַדָּוִד מפרט את משנתו התורנית של דוד, והאוסף השני את מלכות דוד ושלמה. **האוסף השני לַדָּוִד** פותח עם תוכחת נתן הנביא את דוד אחרי חטאו עם בת שבע, ודוד מתפלל: **אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ** (נ"א, ג). בסוף האוסף, דוד הוקן מתפלל באותו נוסח: **אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי לְשֵׁת זָקְנָה** (ע"א, ט) וכן מעביר את מלכותו לשלמה בנו (ע"ב, א). מסגרת זו תואמת את הסיפור בספר שמואל: אחרי תוכחת נתן הנביא, דוד חזר בתשובה מחטאו עם בת שבע וטולד להם שלמה כיווש העצר (שמואל ב י"ב, כד-כה).
4. באוסף המזמורים בשם **אֱלֹהִים** (מ"ב-פ"ט) שם זה מציין יותר מאשר שמות אחרים, כי חלק זה מתמקד בהנהגתו הכללית את העולם במידת הדין ובתיאור מלכות ישראל וחרבנה. מסוף הספר הרביעי **מזמורי הלל והודאה** מהווים בריח מרכזי בעיצוב הספר ומתארים באופן הדרגתי את גאולת ישראל בימי שיבת ציון ולעתיד לבא: קיבוץ גלויות (ק"ט, טז; ק"ג, ג), חזרה ליירושלים (קמ"ט, יח-ט; ק"ח, יט-כו); בריח תורה (קמ"ט) ובניין ציון (קמ"ב-קל"ד) מובילים להלל והודאה לה' על גאולת בני ציון, יחד עם כל אשר (קל"ה-קל"ז). לאור קינת בני העולה (קל"ז) הספר נוחתם בהבטחה לשיבת מלכות דוד ומלכות ה' (קל"ח-קמ"ה) המובילה לחזן גאולה לאומי ואוניברסלי (קמ"ה-ק"ט).

ספרי המקרא ומיקומו של ספר תהלים

ויקרא רבה ט"ז, ד (בדומה ירושלמי חגיגה פ"ב): בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, אמרו ליה: שפא בסדרי מרפבה אתה עוסק? אמר להן: לאו, אלא **מחריזי** דברי תורה לנביאים, ונביאים לכתובים, ודברי תורה **שמחין ביום נתינתן פסיני** – עקר נתינתן באש נתנו, הדיא הוא דכתיב: **וההר בער באש** (דברים ד', יא)

Intertextuality

וַיִּקְרָא רַבֵּה ט"ז, ד (וילנא):
בֶּן עֲזַאִי הָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ
וְהָאֵשׁ מְלַהֶטֶת סְבִיבוֹתָיו,
אָמְרוּ לֵיהּ: שָׁמָּה בְּסֻדְרֵי
מִרְכָּבָה אַתָּה עוֹסֵק? אָמַר
לָהֶן: לֹא, אֶלָּא מִחֲרִיז
דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים,
וְנִבְיָאִים לְכְתוּבִים, וְדְבָרֵי
תוֹרָה שְׂמַחִין בְּיוֹם נְתִינָתָן
בְּסִינֵי – עֵקֶר נְתִינָתָן בְּאֵשׁ
נִתְּנוּ, הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב:
וְהָהָר בָּעֵר בְּאֵשׁ (דברים
ד', יא)

נוסח מרגליות "בחדרי מרכבה..."

שִׁיר הַשִּׁירִים רַבֵּה א', ב (וילנא)
בֶּן עֲזַאִי הָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְהָאֵשׁ
סְבִיבוֹתָיו, אֵזְלוֹן וְאִמְרוּן לְרַבֵּי עֲקִיבָא
ר' בֶּן עֲזַאִי יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְהָאֵשׁ מְלַהֶטֶת
סְבִיבוֹתָיו, הֲלֹךְ אֵצְלוֹ וְאָמַר לוֹ שְׁמַעְתִּי
שֶׁהֵיית דוֹרֵשׁ וְהָאֵשׁ מְלַהֶטֶת סְבִיבְךָ,
אָמַר לוֹ הֵן אָמַר לוֹ שְׁמָא בְּחֻדְרֵי
מִרְכָּבָה הֵיית עוֹסֵק, אָמַר לוֹ לֹא, אֵלָּא
הֵייתִי יוֹשֵׁב וְחֻזְרִין בְּדְבָרֵי תוֹרָה וּמִתּוֹרָה
לְנִבְיָאִים וּמִנִּבְיָאִים לְכְתוּבִים וְהֵיוּ
הַדְּבָרִים שְׂמַחִים כְּנִתְּנִיתָן מִסִּינֵי וְהֵיוּ
עֲרִבִים כְּעִיקֵר נְתִינָתָן, וְכֵן עִיקֵר
נְתִינָתָן מִסִּינֵי לֹא בָּאֵשׁ הֵיוּ נִתְּנִין הַה"ד
(דברים ד) וְהָהָר בָּעֵר בְּאֵשׁ.

שִׁיר הַשִּׁירִים א', י: נֶאֱמַר לְחִינֵיד בְּתַרְסִים צֹאנֵיד בְּחֻרְוִים:

שְׁמוֹת ג', ב: וַיֵּרָא מֶלֶאכָּה ה' אֵלָיו בְּלִבָּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בָּעֵר בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינְנוּ אֶפְלָ:
דברים ד', יא: וַתִּקְרְבוּן וַתַּעֲמִדוּן תַּחַת הָהָר וְהָהָר בָּעֵר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ עָנָן וְעֶרְפֶּל:
דברים ה', כ: וַיְהִי בְּשִׁמְעֶכֶם אֶת הַקוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בָּעֵר בְּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל רְאִשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם:
דברים ט', טו: וְאַפֵּן וְאַרְדּ מִן הָהָר וְהָהָר בָּעֵר בְּאֵשׁ וְשָׁנֵי לִוְחֵת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי:

ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א

וְכִי הָיָה הַמַּעֲשֶׂה אַבּוּיָה אַבָּא מַגְדוּלִי יְרוּשָׁלַם הָיָה בְּיוֹם שְׂבָא
לְמוֹהֲלִינֵי קְרָא לְכָל גְּדוּלֵי יְרוּשָׁלַם וְהוֹשִׁיבֵן בְּבֵית אַחַד וּלְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר
וּלְר' יְהוֹשֻעַ בְּבֵית אַחַד מִן דְּאֶכְלוּן וּשְׁתוֹן שְׁרוֹן מִטְפָּחִין וּמִרְקַד(ק)ִין
א"ר לִיעֶזֶר לְר' יְהוֹשֻעַ עַד דְּאֵינּוּן עֹסִיקִין בְּדִידָהוֹן נַעֲסוּק אֲנִן בְּדִידָן
וַיֵּשְׁבוּ וְנִתְעַסְקוּ בְּדְבָרֵי תוֹרָה מִן הַתּוֹרָה לְנִבְיָאִים וּמִן הַנִּבְיָאִים
לְכְתוּבִים וַיִּרְדֵּה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְהִקִּיפָה אוֹתָם אָמַר לָהֶן אַבּוּיָה
רְבוּתִי מַה בָּאתֶם לְשֹׂרוֹף אֶת בֵּיתִי עָלַי אָמְרוּ לוֹ חֵס וְשָׁלוֹם אֵלָּא
יוֹשְׁבֵין הֵינּוּ וְחֻזְרִין בְּדְבָרֵי תוֹרָה מִן הַתּוֹרָה לְנִבְיָאִים וּמִן הַנִּבְיָאִים
לְכְתוּבִים וְהֵיוּ הַדְּבָרִים שְׂמַחִים כְּנִתְּנִיתָן מִסִּינֵי וְהִתָּה הָאֵשׁ מְלַחֶכֶת
אוֹתָן כְּלַחֲכֶכֶת מִסִּינֵי וְעִיקֵר נְתִינָתָן מִסִּינֵי לֹא נִתְּנוּ אֵלָּא בָּאֵשׁ
[דברים ד יא] וְהָהָר בָּעֵר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם אָמַר לָהֶן אַבּוּיָה אַבָּא
רְבוּתִי אִם כֵּךְ הִיא כּוּחָהּ שֶׁל תּוֹרָה אִם נִתְקִיִים לִי בֶן הַזֶּה לְתוֹרָה אֲנִי
מִפְרִישׁ לִפִּי שֶׁלֹא הִתָּה כּוּוֹנְתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם לְפִיכֵךְ לֹא נִתְקִימָה
בְּאוֹתוֹ הָאֵשׁ

ירושלמי ראש השנה ג', ה תני בשם רבי נחמיה: "הִיתָה כְּאֶנְיֹת סוֹחֵר מִמְּרָחֵק
תָּבִיא לְחֻמָּה" (משלי ל"א, יד) – דְּבָרֵי תוֹרָה עֲנִיִים בְּמִקּוֹמָן וְעֹשִׁירִים בְּמִקּוֹם
אַחֵר

TORAH in MOTION

Rabbi Jay &
Ilana Kelman

פרשנות הקשרית – ניצוצות במקורות חז"ל

א. מדרש תהלים ג' – ספר תהלים כספר על פי סמיכות פרשיות

ב. קידושין ל' ע"א – חציו של ספר תהלים

ג. ראש השנה י"ז ע"ב: ה' ומשה רבנו – מתפללים בעד עם ישראל

ד. משנה תמיד: "מזמור שיר לעתיד לבא לעולם שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים"

ה. מדרש תהלים א' וע"ח: תורת משה ⇔ תהלים של דוד

ה. מזמור א'–ב' "פרשה חביבה על דוד" כפתיח לכל הספר

ו. שבת קי"ח ע"ב "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום"

ז. "ושם דרך" (מזמור נ') –

ח. "דוד שהקים עולה של תשובה" (מזמור נ"א)

ט. ירושלמי: "מַחְרִיז דְּבָרֵי תוֹרָה לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים לְכַתּוּבִים"

י. סיכום ודיון

חומר
באתר
לדיון

www.tehillim.org.il

Beni Gesundheit

Beni.gesundheit@tehillim.org.il

The Book of Psalms
Interpretation &
Teachings

Franz & Friedrich Delitzsch

The Shape of the Book of Psalms

1992

GERALD H. WILSON
Professor of Biblical Studies
George Fox College

Frank-Lothar
Hossfeld
(1942-2015)

Erich
Zenger
(1939-2010)

ישעיהו נ"ו, ז-ח: וְהִבִּיאֹתִים אֶל הָר קֹדֶשׁ
וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵיהֶם וּזְבַחֵיהֶם
לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא
לְכָל הָעַמִּים: נֹאם אֲדֹנָי ה' מִקִּבֶּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל
עוֹד אֶקְבֹּץ עָלָיו לְנִקְבְּצָיו:

צפניה ג', ט.ב: כִּי אֲזִי אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׁפָה
בְּרוּרָה לִקְרֹא כָּל־שֵׁם ה' לְעַבְדּוֹ שֶׁכֶם אֶחָד:
... בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קִבֵּצִי אֶתְכֶם
כִּי אָתֶּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכָל עַמֵּי הָאָרֶץ
בְּשׁוּבִי אֶת שְׁבוּתֵיכֶם לְעִינֵיכֶם אָמַר ה':

ספר תהלים כספר – על פי הפרשנות ההקשרית

Contextuality

